Орган Руського Народного Союза в Америці

Свобода

В лучности сила!

SVOBODA

Рік XVI. Ню Иорк, Четвер, 1-го Жовтня 1908. Число 40 | Vol. XVI. New York, N. Y. Thursday, October 1, 1908. No. 40.

Філядельфійський цареславний батюшна „в Івановій хаті“.

У філядельфійськім дневнику „The Philadelphia Record“ появилась в минулім тиждни така новинка:

„Такі острі слова, як „рабівник“ і „злодій“ і такі колючі епітети як „крокодилі“ і „гадюки“, довели довго-тліючу партійну боротьбу в российській церкві сьв. Андрея під ч. 707 N. Fifth Str. до вибуху в середу пізно в ночи; і скінчилось на сім, що заарештовано пароха о. Івана Черновіна. Парох обкладав такими словами сю частину своеї пастви, яка е йому противна, а в заміну вони спричинили се, що о. Черновін мусів перебути цілу ніч в ратушевій арештантській цюпі. Його приарештували шерифи Скарлет і Флемінґ на основі так званого в праві „action of trespass“ (по нашому: цивільна скарга з причини переступленя кимось своеї области ділання) яка зродилась із обжалованя о обиду чести.

„Через якийсь час був в церкві неспокій, який повстав ізза господарки парафіяльними фондами. Іван Гаргай, церковний касіер, е ворогом сьвященика. Він і його партія заявляють, що о. Черновін не доручуе касіерови всьої колекти. Коли сьвященик почув, що Гаргай так його обвиняе, окричав його з проповідниці злодіем, а його партію назвав гадюками і крокодилями. Сего було вже за богато для сторонників касіера. Внесено проти сьвященника скаргу і в середу витягнено у шеріфа повновласть (warrant) на арештоване його (сьвященика). Доперва вчера ранком явив ся ручитель, щоб висвободити сьвященика, який заявляе, що із своеї сторони внесе скаргу на своїх обвинуватців. Можна сподіватись неспокоїв підчас богослуженя в неділю“.

Ось таку звістку принесла в горі згадана анґлійська часопись, і не треба нам мабуть згадувати, що вона виставляе дуже погане сьвідоцтво цареславній місії в Америці. — Як відомо, всяка цареславна зволоч в сьвященичих рясах із „Его Высокопреосвященствомъ, Высокопреосвященнѣйшимъ Настоящимъ Святителемъ... Святымъ 1) Владикою.... и гордостію и честію и славою“, а в дійстности „Архишпигом“ — як дуже влучно найменував Платона д. Чалий — любить дуже гавкати на нашу церкву, охрестивши її церквою „папештатською“, який то епітет, мимоходом кажучи, винайшов „батько Правосл. Руси“ славновістний своею „ринштековою культурою“ „о. митроф. прот. А. Г. Товтъ“; Уніатські же сьвященики після них — то самі безбожники, радикали, соціялісти, демолізатори і т. д. Що більше, навіть сам Платон накидав ся во время оно публично на нашого епископа, свого товариша по чину... Ну, і те все роблять вони тому, щоб, мовляв, з'огидити нашому несьвідомому народови його церкву і заманити его лекше до себе. А тимчасом як спробуемо розхилити бодай трошки заслону над ними і заглянути „посредѣ“ них, так не знайдеш там нічо, лише трясавицю, калюжу і багно і від їх скандалів і зделок аж кишить і на всю Америку вонею заносить.... Такі Канаани, попойки і иньші „веци“ там-же, Арсенії, а хоч би й Гладикові фарми або Баландюкові чесноти“ і т. д. і т. д. занадто ще сьвіжі в памяти читачів „Свободи“, що б нам тут про сі плюгавства говорити; ну, а тепер приходить знова цьвіточка до китички — атец Черновін.

Ой, ой, цареславні фарисеї, ви видите порошок в оці свого брата, а не видите поліниска у своїм власнім оці. А ну-же возьміть ся замітати сьміте із власної хати, якого назбиралось у вас тільки а тільки, а від нас ласкаво: Hands off.

Та ж наш Грицю і Іване, як лізуть до тебе цареславні жуки і їх платні аґенти, скажи їм отверто і різко: Проч, гадюче кодло, бо не здуриш аптикаря „купервасом“.

Правдолюб.

1) Так покадив Платонови якийсь кнутопоклонник С. А. Н. в 34-ім н-рі „Свѣта“ в „славную годовщину“ його прибутя в Америку.

Зріст Р. Н. Союза в числах.

22 нових брацтв і товариств. 926 нових членів.

Еще не так давно, бо ледви 2 місяці від послідної X-ої Головної Конвенції, а „Р. Н. Союз“ може похвалити ся таким величавим поступом!

І що за причина того небувало еще в ніякій орґанізації поступу і зросту? Невже ж минула уже фінансова криза, та люди наповняючи свої кишені купами долярів зачинають приходити до пізнаня потреби орґанізації?... А може Р. Н. Союз місто брати від членів що місяця розмет, як се роблять другі орґанізації, дае кождому з власної каси на кек пива та ще й по величезному пирогови? А може хто силою, на шнурі веде людий і силоміць каже вступати у Союз?... Бо і чомуж приписати сю обставину, що люди масами пруть ся у „Союз“, що сотками приступають, що навіть покидають свої старі орґанізації, де вже були від десятків літ членами — щоб лиш стати членами Р. Н. Союза?....

Ані одно, ані друге, ані трете?..

І робота зовсім не поправила ся, і „Союз“ так само каже собі платити розмет що місяця, як і другі орґанізації, і ніхто не тягне, ані навіть не аґітуе за приступанем до Р. Н. Союза — лиш одно змінило ся: люде

Коли в послідні році з усіх кінців сьвіта — здаеть ся — злетїли ся черні хмари на нещасну Американську Русь, коли на сю Русь „врата адові“ висиливши ся, ригнули усіми своїми темними силами, щоб єю змести з лиця землї, коли між збентежений і схвильований люд висипали ся усякі чорні духи і аґенти, платні і неплатні, щоб юдиним поцілунком положивши на його очах полуду сліпоти завести його до погибели і бездорожа тоді то сей туманений, кривджений і визискуваний люд почав приходити до опамятаня. Злоба, ненависть і підлота висилили ся до послідних границь, обкидаючи болотом і багнюкою усе що рідне, що наше, дійшли до такого степеня одичіня, що навіть наш малокритичний Русин почав над сим застанавляти ся, почав думати, що се все, про що дотеперішні „провідники“ йому клепчуть, якось не так мусить бути, що сі „провідники“ переступили усякі можливі границї, та у своїй злобі зійшли аж до неможливостий, до абсурдів в які годї повірити. І у голові нашого Русина зродило ся дрібненьке слівце: Чому?... І він завдяки своїм роз'їлим „провідникам“ почав більше критично задивляти ся на їх роботу, почав у кожду справу ставляти коротеньке слівце: чому?...

Чому „Соединеніе“, знаючи, — хотяй одні з нас походять з Галичини, другі з Угорщини, треті з України а четверті з Буковини — що ми всі рідні братя, всї говоримо одною бесідою, пливе в наших жилах одна і та сама кров, одна земля нас викохала, один ворог нас дусить і гне, чому се „Соединеніе“ через свій орґан сіе зерно вражди і незгоди поміж рідними братами, підводить сина на батька, дае острий ніж братови проти брата? Чому се?...

Чому се „Соединеніе“ кидае болотом і гноем на Того, який не зі своеї волї, не для якоїсь примхи, але тільки і лише тільки для добра руського люду прибув поміж нас?... Чому се „Соединеніе“ уживае найпідлійших способів в боротьбі, щоб лиш вигризти сього невинного чоловіка?... Чому воно, „Соединеніе“ греко-католицька орґанізація, станула поруч з найбільшими ворогами своеї (? Ред.) віри, щоб лиш звалити безвинного чоловіка? Чому се так?..

Чому „Общество“ отверто наплювало на свій народ, на свою віру і мову, вирвало з своеї груди людське серце а вложило на се місце якесь собаче... Гірше ніж собаче — бо навіть собака не буде інакше а лиш по своему брехати — та пре народ у кошару тих, які від триста літ точуть нашу кров вадрами, які на наших кістках побудували свої горді столиці, які нашими найлутшими синами заселюють бездонні болота Сибіру, які кляли ся додержать наші свободи а потем сї клятьби і присяги перед Богом втолочили в болото?... Чому „Общество“ захвалюе і жене бездольний люд у ярмо і кормигу, у кайдани і під скрівавлені нагайки того уряду, який вкрав нам найбільше добро людини, бо вигнав з письма, з церкви і школи нашу рідню мову?... Чому се так?...

Чому се так?... питав наш чоловік і дрібку пошукавши знаходив на се питане завсїгди одну тїльки відповідь: Бо сї, що взяли верх в оттих орґанізаціях роблять се не для добра люду, але для добра власної кишені.

І на народ прийшла хвиля опамятаня.

А серед отсеї пітьми, серед оргій ворогів засяв ясний луч: Р. Н. Союз підніс високо прапор а на ньому золотий напис: „За Народ, за Віру, за Правду“!..

І тоді всі, що шукали Правди, що хотїли жити і вмирати для свого Народа, для своеї Віри станули під сей прапор.

І тому то тїльки нових брацтв, тїльки нових членів приступило до Р. Н. Союза за такий коротенький час.

А приступили слїдуючі: в. 180 бр. сьв. АА. П. і П. в Scarbro, W. Va. 19 членів, в. 181 бр. сьв. Ів. Хр. Michel, B. C. Can. 18 чл., від. 182 бр. сьв. Ів. Хр. в Dixonville, Pa. 16 чл., від. 183 бр. сьв. АА. П. і П. в Suderland, Mass. 22 чл., в 184 бр. Покр. Пр. Д. в Whiting, Ind. 30 чл., в. 185 бр. сьв. Кир. і Мет. в Hazleton, Pa. 40 чл., в. 186 сестр. сьв. Ольги в McAdoo, Pa. 26 чл., тов. „Січ“ в Ford City, Pa. 24 чл. в. 188 бр. Пр. Бог. в Ginter, Pa. 15 чл., в. 189 бр. Пр. Бог. в South Fork, Pa. 24 чл., в. 190 бр. сьв. Вол. в Newark, N. J. 30 чл., в. 191 бр. сьв. Вол. в Troy, N. Y. 32 чл., в. 192 бр. сьв. Ник. в Herkimer, N. Y. 18 чл., в. 193 бр. Пр. Бог. в Red Star, W. Va. 15 чл., в. 194 бр. Пу. Бог. в Minneapolis, Minn. 18 чл., в 195 бр. сьв. АА. П. і П. в Pechskill, N. Y. 15 чл, в 196 бр. Пр. Тройцї в Whiting, Pa. 51 чл., в 197 бр. сьв. Арх. Мих. в Swoyers, Pa. 28 чл., від. 198 бр. сьв Арх. Мих. в Port Jervis, N. Y. 72 чл, в. 199 сестр. Усп. Пр. Бог. в Whiting, Ind. 19 чл., в. 200 сестр. Пр. Бог. в Auburn. N. Y. 40 чл., в. 201 бр. сьв. Мих. в Whippany, N. J. 18 чл. — разом отже 22 нових брацтв і 591 членів. 275 чл. приступило до старих брацтв і тов., отже разом за два місяці „Союз“ зріс о **22 нових брацтв і 926 членів.**

І отсе до Тебе, дорогий читателю, говорять числа. А мова сих чисел могуча. Вона кличе: Проч з киринниками і зрадниками народу! Еднаймось під один прапор, прапор що веде до Правди, прапор Р. Н. Союза!...

Разом братя, рамя до рамени, грудь до груди, бо время люте! Лиш в лучности сила!...

Дм. Капітула пр. — *С. Ядловський ск. ф.*
Т. Лабовський скр рек. — *А. Ґела орґ.*

Оголошене.

Поневаже члени (Stock Holders) бувшої бизнесово інституції

„Руский Народний Дім в Америці“

домагають ся, щоби скликати мітинґ членів (Stock Holders), аби ясно довідались, як справи ліквідаційні стоять, длятого сею дорогою повідомляе ся всіх членів (Stock Holders) „Р. Н. Дому“, а властителів шерів „А“, що мітинґ „Р. Н. Дому“ відбуде ся дня 10 Октобра, в суботу вечером точно о 8-ій годині в гали Дионізія Голода в Jersey City, N. J. 38 Green Str.

Запрашае ся всіх членів (шер голдерс) дооколичних і з подальших сторін з тим застереженем, що член не мае права домагатись диети і звороту коштів подорожи—та за страту часу. Кождий мусить прибути на свій власний рахунок. Так само ліквідаційні урядники мусять явитись на мітинґу і здати свої справозданя.

Jersey City, 24. Септембра 1908.

К. Кирчів,
предсідатель ліквідаційного комітету.

Андрій Граб—ко.

Як баба Горбулиха зробила страйк.

Оповіданє.

— Чи ви чули бабо, що знов по азетах пишуть? — спитала Христя, жвава молодичка, підійшовши до керниці і здіймаючи коромисло з плечей.

— А що? — піднила голову баба Горбулиха, котра перехиливши ся через цямрине бовтала відром, яке ніяк не хотіло тонути. — Щож там таке, каже?

— Пишуть, що в однім місті, — розповідала Христя, спускаючи відро у керницю: — як воно зветь ся не скажу, щоби не збрехати, бо забула, так оті, як їх... що бунтують... такий великий бунт счинили, такий же страшенний бунт, що прямо як війна!..

— То все студенти, — казала баба Горбулиха зачерпнувши нарешті повне відро, почала тягти. Студенти усе... — хакаючи від напруження, торочила баба Горбулиха. Се все ті, що проти бога та проти цісаря йдуть, що все страйки роблять. Розмножило ся їх тепер, тих антихристів... скрізь, скрізь їх тепер богато! У нас, у Ковалівці більше, як пів села а самі студенти. Думаете, я не знаю? Знаю я добре...

Баба Горбулиха звала студентами всіх, хто хоч трохи був незадоволений з теперішних порядків, а тим більше, хто провадив сьвідому боротьбу за красчий лад, за нове, лучше житя.

— А я чула, бабо, що ваш Кирило теж із тих, що... як там їх... Що й він у Миколаєві страйкував.

— Брешеш! — раптом скипіла баба Горбулиха, — брешеш, суча дочко, брешеш! То твій чоловік студент... думаєш, я не знаю? Бачила голубонько, як він ніс з города азет, бачила!

— Тю на вас, чогож ви розкричали ся?

— Мат-тері твій чорт! Не плети того, чого не знаєш! Хочеш, щоби Кирила посадили? Не діждеш, паскудо ні! — крикнула баба Горбулиха й озирнула ся навкруги, чи хто дивить ся, як вона сварить ся.

Де-хто з сусідів справді вийшов подивити ся, що там за крик, а дітвора, що бавила ся в піску на селі почала збігати ся до керниці, як на ґвалт.

Про бабу Горбулиху кажуть, що вона „дуже клята баба", декто навіть каже, що вона відьма, і всї обходять ся з нею легонько та обережно, як то кажуть: чеши дітька з рідка. А проте дня не було, щоби не чути було, що баба Горбулиха то з тим то з другим сварить ся. Баба Горбулиха сварила ся залюбки та зі смаком ввесь вік. Була се найкраща забавка для цілого села, особливо для дітвори, яку ніхто й не думав розганяти й яка все пильнувала сварки та жадібно ловила вухом кожду „крутую" лайку, кождий гидкий, зідливий висказ.

— Не діждете ви сього, триста чортів на вашу голову! — крикнула, беручи на плечі коромесло з повними відрами, баба Горбулиха, і пішла до хати. Їй здавало ся, що усі сусіди бажають, щоб її Кирила посадили до арешту.

Син її Кирило, служив у Миколаєві на фабриці, але в послїдних часах почали ся там страйки та „бунти", тому він вернув ся до дому. Дома він почав ходити з книжками та ґазетами поміж селянами, читав їм щось і розказував, „добре, казали, розказував, неначе з книжки читає", та баба Горбулиха розуміла тілько одно, що її Кирило „студент", що йде проти бога та проти цісаря, а її здавало ся, що се гірш, ніж злодій, гірш ніж розбишака. Тому то баба Горбулиха сварила ся з ним нераз, щоби він „не робив ото незнать чого, бо з того добра не буде". Онде там, кажуть, „таких" запирають, там на Сибір завдають, а десь навіть розстрілюють. Але Кирило, що з малку був такий слухняний та смирний, у місті так „роспустив ся", що хоч і не сварив ся з матірю але і не звертав уваги на її слова та робив своє. Колиж материна сварка дуже вже йому доїла, він, набравши повні кишені ґазет та книжок, йшов кудись на цілий день і приходив досьвіта або на другий а нераз аж на третий день. „І де він тих азет понабирав" — гадала баба Горбулиха „То дома ледве дві зимі походив до школи, то що він там навчив ся, — а ту вже й азет читає, та ще так читає, що ніхто на селі лучше не вможе. Вивчив ся на свою голову", — міркувала баба Горбулиха. Раз вона знайшла у хаті кілька ґазет і спалила їх. Та від того часу Кирило зачав їх десь так ховати, що вона немогла більше знайти. Оце і нині з ранку його нема. Мабуть пішов там, де вони всї збирають ся... Ой біда моя з такою дитиною, хоч з хати його жени!.. Треба йому бунтувати ся? І так мені допікають лихі сусіди, а як ще його посадять, то тоді мені не буде лиця і на село показати ся, кинуть ся, гей оси на мене та живу з'їдять... — гадала баба Горбулиха, хоч добре знала, що ледви хто проковтнув би її не подавивши ся і що борше вона перетризе усе село ніж її з'їдять...

Проте вона спала сю ніч дуже неспокійно і усе її снили ся „студенти-антихристи" що усе чогось бунтують ся, та селяне що страйкують по панських фільварках. Раз навіть приснило ся, що Пилип, сусідим Христі чоловік, ходить по селі махаючи червоним прапором і кричить танцюючи: „Свобода свобода!"

Збудила ся баба Горбулиха та перехрестивши ся плюнула. „Тьфу на твою голову! Свободи тобі треба? Батога тобі треба! Якої тобі свободи? Хиба ти не маєш свободи? Йдеш, куди хочеш, хоч і вішай ся, ніхто тобі нічо не скаже? Свободи йому! Нема кому взяти тебе в руки та показати тобі свободу!"

Ся думка так сподобала ся бабі Горбулисї, що вона, як ні перевертала ся, не могла вже заснути й надумала ся рано піти на постерунок і розповісти і про Пилипа й про Давида, й про всїх инших „студентів" в селі і про те, що вони все збирають ся, та радять ся щоби застрайкувати. Але пригадала собі, що і її Кирило — „студент", баба Горбулиха — не знала що її робити. Вона лежала й дивила ся, як у хаті мало-помалу стає виднійше, бо вже свитало. По дивила ся на лаву, де міцно спав старий Семен Горбул і ні про що не журив ся, й відвернула ся лиха, що йому байдуже до того, що тепер всюди діє ся. Глянувши просто себе, де над дверима на полиці стояли горшки зі сметаною та молоком, баба Горбулиха пригадала собі, що час уже вставати до корови, але вставати ще не хотілось. Вона подивила ся по хаті і подумала що у неї в хаті гарно. Над дверима висїла поличка зараз поруч аж два великі портрети цісаря й цісаревої, що колись у школі дали малим Кирилові й Петрові, старшому синові, що помер оженивши ся. Далі висїли портрета усяких ґенералів, „що Пруса воювали", потім велика картина: „Царі з цілого сьвіта", потім знову цісар і цісарева, сьв. Іван, преподобний Серафим і знов цісар і цісарева з дїтьми. Побачивши що у неї в хаті так богато цісарських портретів, баба Горбулиха подумала з вдоволенем, що колиб ото цісар зайшов до неї до хати то певно на городин би її за се. А кажуть, що цісар іноді ходить по селах перебраний за діда і розпитує, як живе ся бідному народови. У Самійленька, кажуть кілька день сапав а у Яковихи навіть попросив каші попоїсти, та ще й похвалив: „що воно таке питає? Ніколи, каже, такого доброго не їв'ем".

На дворі зовсім розвиднїло ся. Баба Горбулиха встала до корови, старий Семен теж прокинув ся й почав збирати ся на ярмарок, який був недалеко в невеликім містї. Але старий хотів приїхати раньше, бо що вже тоді за ярмарок, коли приїдеш у „свинячий голос".

Була рання весна. Деревина що тільки зеленїла, земля вже була вкрита зеленою травою. Цвірінькали воробці. Сонце ще не зійшло, але на сході небо вже червоніло.

По селї ходили люди. Десь голосно балакали, сьміяли ся. Семен запріг і виїхав з обійстя.

Коли баба Горбулиха вертала з дійницею до хати, побачила, що вулицею йшов знакомий жандарм і знов пригадала собі, що треба було би розказати про „студентів" і про страйк. Він іде певно до міста, бо там теж бунтують ся — подумала баба Гербулиха, проціджуючи молоко з дійниці. — „І там такі антихриси, що страйкують... є всюди, як саранчі!.. О Боже мій, Боже мій милосердний!..

Рипнули двері від сїний і хтось ввійшов. „Певно Кирило — подумала баба Гербулиха — бо він і не ночував дома"; але в хату увійшов жандарм, той сам, якого вона бачила на селї. Баба Горбулиха, хоть нїчо невинна, злякалась чомусь і випустила цідильце з рук.

— Dzień dobry! — звернув ся жандарм, моцний, мордатий чоловік, замикаючи двері.

— Доброго здоровля, а що скажет?

— Та от тут форлядунок від коменданта постерунку до вашого Кирила, аби прийшов конче о 9-ій год. до нього до канцелярії. Менї ще вчора казали передати, та я якось забув.

— А на що комендантови Кирила? -- остро запитала баба Горбулиха, відчуваючи, що не добрим се пахне та взявши горнець з молоком, накрила його дощинкою та поставила на полицю.

— А я не знаю! Сказали прийти, то й мусить, й нема чого розпитувати — остро відповів жандарм.— Де він?

— Нема го дома! І чого йому ходити по постерунках? Він не злодій, не розбишака який небудь.... От тобі й усе! — сказала баба Горбулиха й вачала мити дійницю.

— А вам на що знати, чого його треба! Кличуть—мусить йти, бо видко потрібний! балакати нема що— нахабно відповів жандарм і задерши нехотячи голову на полицю, раптом витріщив очи і обернув ся до баби Горбулихи.

— А се що таке? — показує пальцем на полицю.

— А тобі заступило? — розсердила ся баба Горбулиха, не розуміючи, чого він чіпає ся. — Горшки з молоком та зі сметаною!

— Зі сметаною? — запитав жандарм. — Гм! Так! А се що? — показує на цісарський портрет.

— Тьфу на тебе, дурний! — зовсім розсердила ся баба Гербулиха. — Та тобі-ж не вилізло; сам добре бачиш, що цісарский портрет!

— Портрет? Цісарський портрет? — грізно питає жандарм.

— Ах ти чортога відьмо: цісарський портрет поруч зі сметаною?!

— Триста чортів на твою дурну голову! — заверещала баба. — А як зі сметаною то що? Хиба цісар сметани не їсть? Я від кітки туди ховаю, а ти... йди мені швидше з хати на сто вітрів, бо 'як я візьму ожог, то так займу тебе, що й до дверий не графиш!

— А! — скрикнув жандарм. — Так ти так? Так ти бунтуєш? Проти цісаря? Га? Соціїлстка! Та я тебе зарубаю за такі твої слова! — і він узяв ся за шаблю.

— А-а-а-а сто чортів на твою голову... Геть з хати! І не встиг жандарм оглянути ся, як баба Горбулиха вхопила ожог, добре потягла його ним по плечах.

— Бунт!!! — зарепетував жандарм і хотів боронити ся шаблею, але баба Горбулиха вхопивши за плечі друлила його в отворені двері, так, що він був би перевернув ся вже в сїнях, коли би не задержав ся за одвірок і як куля вилетів на двір.

— Ось тобі бунт чортівська душе!—кричала баба Горбулиха, знов потягнувши його ожогом на повздовж. Геть з мого обійстя, чортів сину! Геть, щоб і не смердів тут!

— Так ти бунтуєш? Ага! — кричав жандарм утікаючи за ворота і натягаючи шапку, що спадала йому з голови. Соціїлстка, страйкує! Проти цісаря такі слова?

— Які слова? Які слова, матері твоїй чорт! — кричала до жандарма вже за ворітьми баба Горбулиха. Брешеш, ироде, брешеш! Сам ти страйкуєш! Сам бунтуєш!

(Конець буде).

Подумай угро-руський народе!

Вважаємо за відповідне відізвати ся тими словами до загалу, бо знаємо добре, що коли ми, бувше число 333 в „Соединенію", перейшли цїло до „Союза", певно стрінемо ся з закида ми тих, що ще до днесь вірять так, як ми до недавна вірили, стрінемо ся з осудом тих, що сидять на відвічальних стільцях головних урядників „Соединенія". Вони нам закинуть, що ми кинули свое, а пішли до „якихсь чужих". Про се ми добре знаємо.

Але ми переконали ся, що ми вступаючи до „Союза" доперва ввійшли до вітцівської хати, що ми яко члени „Союза" доперва чуємо ся у себе дома.

Ми бачимо нещасну долю нашого бідного руського народа. Ми видимо страшно тяжке його положенє, видимо як і де він нинькн є, куди він дійшов. Ми видимо, що є безконечно-справедливий Бог, який хиба за гріхи давних наших вітців нас так тяжко карає, бо як би сього не було, не пішов би брат проти брата, не добулиб на себе сини одної Неньки острих мечів.

Але ми віримо, що також є Бог милосерний, що сей страшний стан нашого на рода почиває прояснювати ся, почиває звертати ся на ліпше.

Ми довго, довго роздумували. І ми ішли дорогою, яку вказували нам наші провідники, наші „патріотичні оборонці", головні урядники „Соединенія". Але ми переконали ся в скорі, що ся дорога, якою нас ведено, се дорога лжи, неправди і згуби, ми переконали ся, що сї наші „патріотичні оборонці" зробили собі з нас копальню золота і одинокою їх цїлею є нагарбати як найбільше гроша, коли ми виділи, що засуженний наш член, Ґео. Коша не може від „своїх оборонців" видерти належачих ся йому після усих прав, марних 200 дол., мимо сього, що він тепер став жебраком і ходить на кулях. Коли ми бачили, що уряд „Соединенія" відкладає сю справу з конвенції на конвенцію, коли ми бачили, що не приймає ся в члени Русинів в Угорщини, яким нічо не можна закинути, а яких одиноким „блудом" є се, що не хочуть наплювати на свою прадїдівську віру, коли ми бачили, що на наші протести ніхто і нагадати не кивне, що нашого делеґата викинули з конвенції за се, що стояв за князя своєї церкви, що нашого епископа обкидують грязею і болотом, коли ми все се побачили, ми прийшли до заключення, що дальше лишати ся нам в такій орґанізації годї. І ми працюємо Вас, численні, бувші наші братя в орґанізації і дякуємо Вам за Вашу любов.

Ми знаємо добре, що десь, в глубині серця Вас се заболить, ми знаємо, що і Ваші лиця горять від встиду з тої причини, що маєте таких головних урядників, що такі урядники стоять на чолї обкраденого, нещасного угро-руського люду. Ми се знаємо, бо і нас се боліло, бо і наші лиця паленїли від встиду.

Але попри се, застановіть ся і подумайте, які то люде стоять на Вашім чолї, яка є їх повинність, а яку вони стоять роблять...

Більше не говоримо, бо нічиеі чести нарушувати не хочемо. Доперва як нас зачіплять, тоді відповімо їм фактами. Ми уважаемо низше своеї чести мазати папір брехнями і грубяньствами. Ми часописи вважаемо тим, чим їх вважають усі інтелігентні люди.

Наприкінці еще лиш тільки скажемо: возьміть в руки історію і читайте еі уважно. Але з здвоен ю увагою задержіть ся на тих сторінках, де говорить ся о нас, о Угорських Русинах.

Ви побачите, що нашими предками були сі Русини з під Кіева, які прилучили ся до Мадярів, коли сі ішли займати теперішні свої землі; і вони в купі з Мадярами, як свобідний, побідний народ-витязі в році 880 по Хр., заняли колишні землі Словаків.

Ви дальше найдете в історії, що друга часть Русинів під проводом князя Федора Корятовича в році 1352 прибула знова на Угорщину і поселила ся там як вільні свободні поселенці. І знов запитаемо: Звідки вони прибули на Угорщину? Вони прибули на Угорщину так як і перші Русини з України, з під Кіева.

Ви подумайте над сим братя і спитайте, нащо то нас тепер бурять, чому то нас цькують, немов на лютих ворогів одних проти других, коли ми всі е рідні братя?

Подумайте і судіть, яка е межи нами ріжниця, коли нас одні і ті самі матери зродили, коли ми вийшли з одної землі, з самого серця України, бо з під Кіїва.

Чи се чесна робота тих, котрі про се знають добре, але удають, що не знають і нам не хочуть про се дати знати, видирають нам з рук книжку, з якої ми-би ся про се довідали, та конче пхають нас до ворожнечі і борби, бо лиш тоді тільки вони можуть над нами верховодити. Вони лиш доси панами, коли рідні брати суть собі ворогами, один другому звірем. А тимчасом ми е діти одної матери, ми е всі рідні братя, однаково бідні, однаково горді своєю вітчиною, своєю минувшиною і історією. Подумайте над тим, як наші батьки поступали з киринниками. Подумайте!... Судіть!...

Судіть — а тоді і Ви дійдете там, до чого ми днесь дійшли.

Рука в руку, рамя до рамени, а вперед!... Одна в нас руська кров, одні у нас батьки і діди, що бороли ся за віру і вітчину. Нехай ясніе примір Ваших батьків, сьвітлом сонця осипле Вашу стежку, ту, яка веде до свободи.

Проч з ярмом! Не родив ся Русин на отрока, не сотворив його Бог на невольника!

Буди ся Русине і прозри! А кинь під ноги сю полуду, що сліпотою закриває Тобі очи!...

Дано в Whiting, Ind.,
18. вер. 1908.

В імени цілого бувшого колись 333 числа в „Соединенію“, а теперішного відділу 196-го Р. Н. Союза:

Френк Клапак, предс.
Василь Сорока, секр.

(Печать)

З російського житя.

В 38 ім числі „Свободи“ мали ми нагоду писати про те, що довело селян у Росії до руїни а тимсамим, що охнуло їх до розпучливої боротьби проти панів, проти царського уряду:

Після сього у кождого, хто має охоту їхати в Росію здобувати фарми, може в мозґу сяйнути гадка: а чи воно-ж можна спокійно жити та працювати на тих полях, де йде народня боротьба, де ллеть ся народня кров? А ся кров народня ллеть ся у Росії що денно. Мужики голодом доведені до розпуки хапають ся усяких способів, щоб добути землю, загарбану панами. Царський уряд боронючи панів, стріляе та вішае мужиків, а так усердно сей уряд веде се діло, що нема дня, щоби яканебудь душа з православного, християнського царства не відходила на другий сьвіт по намиленім рукою ката мотузку.

Великий писатель Росії, Лев Толстой, старенький чоловік — 10 го вересня с. р. минуло йому 80 літ — не міг здержати ся, і написав письмо, в якім пламенними словами кличе, що він „не може більше мовчати“ *) на вид мордованя царським урядом народа, що хоче їсти хліб добутий своїм потом і трудом і який жадае землї за хопленої тими, які ні сіють, ні орють, лиш збирають. У сьому письмі, цілим сьвітом шанований і поважаний писатель каже, що він не хоче більше жити на сьвіті, щоб дивити ся на таке зьвірство царського уряду над бідним, голодним людом, і просить сей кровавий царський уряд повісити його так, як сей уряд вішае голодних, безземельних мужиків.

Він просить, щоб до нього прислали ката з намиленим мотузком і нехай царський кат затягне на його старечу шию петлю і освободить його від тяжких душевних мук, котрі йому, старцеви, приходить ся переживати, дивлячи ся на народню муку та на тираньство царського уряду.

Чесному чоловікови, чоловікови з совістию не можна дивити ся без тяжкої, душевної муки на катоване народа царем.

І тепер мож поспитати ся, чи е совість у тих людий, які в таку страшну годину народньої нужди і горя мають чоло захвалювати, що там, у Росії е райське жите?... (як се роблять „Поступъ“, „Свѣть“, „Правда“. — Прим. Ред).

Таке може робити тільки той чоловік, у котрого місто душі теліпае ся торба на закровавлені царські рублї. Таке може робити тільки той чоловік, що проміняв свою людську душу на якусь собачу. Тільки такий чоловік може посилати людий туди, на ту землю, яка залита по береги людською кровію.

Таким чоловіком е Гладик. За гроші він готов захвалювати і посилати людий хотяй би і у саме пекло, бо він, як се видно з його дотеперішної „праці“, настоящий ошуст і циган. Се саме сказав про нього — як се видко з письма Софрона Ватраля, передрукованого в числї 38 „Свободи“ — навіть сам російський надзиратель шандарів, хоч він його і в вічи не бачив ніколи.

Гладик торгуючи шиф картами, як чоловік якого одинокою цілею е нажити з того як найбільше гроша, придумуе усякі способи, щоб нахапати для себе як найбільше пасажерів. От і він вигадуе всілякі фарми у Росії та на Сибірі, щоб лиш через його офіс як найбільше пасажирів їхало. А куди вони приїдуть, що з ними опісля стане ся, то на се Гладикови начхати. Йому треба гроший і тільки гроший! Читаючи його „Поступъ“, ясно бачить ся, задля чого веде ся ним аґітація за еміґрацією в Росію та в Сибір. Пан Гладик хоче спонукати Галичан їхати з Америки в Росію щоб при тій нагоді набити свою власну кишеню, бо як почнуть мандрувати, то всякий загляне в офис Гладика та знайде ся дехто, що навіть і лишить пару сот долярів яко „задаток на фарми“. А що жде тих людий в Росії і на Сибірі — як сказано — про се йому байдуже. Щоб тих людий заманити до себе, він верзе їм в „Поступі“ про жите в Росії, якого в очи не бачив і про яке не мае найменчого понятя. Що так е розкажу иньшим разом.

Як се виявило ся з письма Софрона Ватраля, він і товариші не найшли в тих місцях, куди їх заслав Гладик ніяких фармів за дані Гладикови гроші. Але коли-б так вони мали в кишени 50 тисяч рублїв, то купили-б там цілий фільварок. А на се, щоб сей фільварок можна купити, потрібно б було, щоб таких як Ватраль зголосило ся тисяч.

Так пише в „Свободі“ Ватраль і се зовсім згідне з правдою. Тимчасом в „Поступ-і“ пише ся так.

На запитане редакції „Поступ-а“ г-н. Пупчик відповідае, що лутше нашим людям (Галичанам) ніґде не може бути, як в Росії на фармах. „Найлутше — говорить Пупчик — мені подобало ся в Росії се, що там народ дуже чесний. Як ми пішли до церкви, то нас завсїгди наперед кликали а по богослуженю просили на гостину. Єсли ми зараз не ішли, то вони дуже гнївали ся. Такої гостинности ані в ріднім селї поміж кревними я не бачив.“ (Поступ ч. 10).

Про сі слова Пупчика також не можна сказати, щоб вони були не справедливі. Можна йому в повні повірити, що йому і в церкві давали перше місце і в гостину кликали. І я так думаю, що він і тепер дістане перше місце в церкві, бо в Росії богато народу перестало зовсім ходити до православних церков. Тому то навіть ще і в гості покличуть. Але як дізнають ся, що пан Пупчик приїхав купувати землю, то може лучити ся так, що йому по добру, по здорову прийдеть ся брати ноги на плечі та мерщій втікати, особливо з тих околиць, де не затихла ще революцийна горячка. А що так буде, я висказую свій погляд після фактичних обставин.

В ріжних місцях Росії мужики часто змавляють ся між собою за яку плату іти їм до пана на роботу або який рент платити за винайм панських земель. Як що пан на хлопську таксу не годить ся, то вони не йдуть до нього на роботу і не беруть землї. Коли однак не годні обійти ся без панських земель, то тоді будім то пристають на такий рент, який пан назначив, а опісля платять таку ціну, яку самі назначили.

Коли таке трапить ся, то тоді пани заманюють до себе робітників і арендарів землї з иньших околиць, з иньших ґуберній.

Звичайно, як прибудуть робітники і арендатори з чужих сторін, то ті мужики, що змовили ся між собою проти пана, починають чужосторонним робітникам доказувати, що їм не слїд ставати на паньску роботу. „Ми не хочем більше на пана робити, а хочем робити для себе. Ми хочемо високою платнею за роботу зневолити пана віддати нам землю в аренду за низьку ціну, або продати нам землю по ціні, яку ми назначимо. Ідїть собі з Богом до дому та викурюйте з гнїзда свого пана а тоді може ваше і наше жите поліпшае“.

Після таких слів тамті відказували: „Ми вам не вороги, і за науку дякуем“ і звичайно виїжджали у свояси. Але бували і такі, що таких слів не слухали і тоді між ними і місцевими селянами почнала ся сварка, яка найчастійше кінчила ся проливом крови і вбійствами.

Такі случаї показують як добрі і чесні люди можуть стати ворогами.

Мужики злучені змовою проти пана вважають панських заушників, і тих що купують землю пана по його ціні як своїх найгірших ворогів, так саме, як тут в Америцї страйкуючі робітники скебів. А як робітники в Америцї шанують скебів — се звісно. Таке саме е і між мужиками в Росії.

Цілком рішучо можна сказати, що як якийсь заманений чоловік, хотьби і з сотнею тисяч, приїхав в Росію і купив там землю, то проти нього буде вести ся отверта або і скрита війна. А коли в таке місце приїхало б 1000 фамілий, як про се каже в своїм письмі Софрон Ватраль, то цілком певно прийде до великих розрухів і роздорів поміж ними і тамошніми мужиками.

Тільки тоді, коли протихне народня боротьба проти панства, тільки тоді можна буде спокійно вишукувати в Росії фарми. А се не наступить скорше, аж коли панська земля перейде в хлопські руки.

Л. Герус
посол до 2-ої російської Думи.

*) Гляди чч.: 38 і 39 „Своб“.

„Скажім собі раз правду в очи“...

Шибнувши гадкою не тільки в нашу старину, але заглянувши і в картини всесьвітної історії, прийдемо до заключення, що тим одиницям, у котрих знайшло ся на стільки енерґії і волї, що вони не жахали ся висказувати кождому „правду в очи“, не завсігди в дочаснім їх житю був „рожами вистелений шлях“...

За висказуване „правди в очи“ ерусалимським книжникам і фарисеям сам Христос, як чоловік, віддав свою сьвяту голову на хрест!...

За сьмілість вісповідуваню правди і любови до Христової науки, тисячі перших християн гинуло по римських цирках з рук катів і в зубах диких зьвірів. За волю, за говорене „правди в очи“, за любов до всего що свое, рідне, та сердечне. а тим самим праване, а однак доптане московськими катами наш ґеній, Шевченко, перетерпів неодну лиху хвилю у своїм житю... А ті міліони нуждарів, а однак борців за свое національне і економічно-політичне відроджене? Тих годі і вичислити, бо імя їм леґіон.

Герой Мирослав Січинський за волю, за правду покривдженого свого народа в Галичині ляцкою буржуазією, забув за будучність, сьвіт, рідню і щоб цілий цивілїзований сьвіт дізнав ся „правди в очи“. не жахав ся кинути національним оправцям все, що кождій живучій людині е найдорожше: молоде жите!...

Розумієть ся, що сьмішними показалиб ся всякі коментарі, колиб так хто схотів перечити, що поміж нами тут на американській земли, не находять ся такі індівідуа, котрі присвоївши собі чужі ідеї, проголошують при помочи преси, або радше сказати б плюгавих пашквілів, твердженя, будьто би і вони боролись, чи терпіли, і то не за для своїх особистих цілий, але за для нескавительної любови всего що свое, що ідеальне, а які нібито усьому, що плоске і „пережите“, виповідають для добра і блага загалу борбу, і тоді висказують „правду в очи“!

Одже передусім, подібними самозваньчими „борцями“ і пропаґаторами, або радше сказати б фарисеями-рабівниками не своїх ідей, чи народніх принципів, в Америці, е уся кацапська бранжа, почавши від „Правди“, „Вѣстника“, „Поступа“ і „Свѣта“, ну — і скінчивши на якійсь новомодній спасительці „нещасної України“, що то назвала себе „Союз“, а складае ся з незалежних Бодруківців — з ех-редактором б. п. „Американьского Войса“ п. Косовим на чолї!...

„Скажім собі раз правду в очи“, горлае безнастанно п. Косовий у своїй сьвіжоупеченій часописі, яку для кирині охрестив назвою „Союз“...

Але о що властиво п. Косовому & Co. ходить, а що важнійше, під яким зглядом маемо собі сказати „правду о очи“, поки що не знати. Все, що з дотеперішньої писанини п. Косового виходить, то Русь-Україна аж тоді доперва зажие самостійним житем, коли усі Українці проженуть десь на Марса передусім своїх попів, і коли заступлять їх протестантськими причерами, коли плюнуть на свої прадідні традиції, „переніцюють“ дотеперішню свою релїґію на нову, „вільнодумну“, а тим самим й хосеннійшу в приватнім житю, коли відступлять коштом і кервавицею побудовані свої сьвятині презвитеріанській місії, коли порозвязують свої народні орґанізації, у котрих п. Косовий & Co. не можуть якось „предводити“, та що важнійше, вшрубовати у них свого „журнала“ за орґан, словом, коли усі Українці підуть на руку п. Косовому & Co. в їх плянах і станутъ протестантами, щоби пан Косовий & Co. могли похвалити ся, що вони не дурно беруть від презвітеріанської місії 40 дол. в місяць, але ще і щось роблять між нашим народом, а що важнійше, що народ вірить і слухае п. Косового & Co. Погані! Де честь?

Працюйте лишень так дальше, а і ми скажемо собі також час від часу без усіх парляментарних обиняків „правду в очи“!

Михайло Беля.

„SVOBODA“
(LIBERTY)
The Ruthenian Weekly
published every Thursday at
184 Hudson St., New York, N. Y.

Published by
Little Russian Nat'l Union of America.

Rev. P. Poniatyshyn, Superintendent.
324 Washington Ave, Elizabeth, N. J.

Anth. Curkowskyj, editor.
184 Hudson Str., New York.

K. Kirczow, manager.
184 Hudson Str., New York.

Terms: Two dollars a year.

Established 1893.

Advertising rates furnished on application.

Entered as second-class matter December 21, 1906 at the Post office at New York, N. Y. under the Act of Congress of March 3, 1879.

„Свобода“
часопись для руского народа в Америці і орґан „Р. Н. Союза“, виходить що тиждня в четвер і коштує:
в Америці на 12 місяців...$2.00
до стар. краю на 12 місяців $2.00
в Америці на 6 місяців.....$1.00

Оплачувати газету треба всегда з гори.

Гроші треба посилати в реґістрованім листі, або через експресовий, або почтовий money order (моні ордер). Money order, то є карточку, котру дістанете від почтаря або агента на експресовім офісі, пішліть нам, бо без того ми не годні гроший дістати.

Адрес:
„SVOBODA“
184 Hudson St., New York, N. Y.
Телефон 7074 Spring.

Хто хоче, щоби єго адрес змінити мусить подати нам, крім нового, також свій старий адрес.

Відповідь і Протест
на лож поміщену в статї під з. „Хто винен“ в Амер. Русск. Вѣстн.".

Ми нижше підписані урядники і тростіси сімох орґанізацій в Клівленд, О. подаємо до прилюдної відомости, що слідує:

Поміщена в числі 32 „А. Р. Вѣстн.“ дописка під заголовком „Хто виненъ“ а підписана буквами „М. Б.“ та нападаюча вельми заслуженого нашого душпастиря о. Бурика є одною підлою, безличною брехнею, ложею і циганьством. Паршива, викинена зі стада вівця, що сховала ся під букви „М. Б.“ наплутала таку копицю брехні, що аж гидь бере єї тикати ся. Загал може виробити собі понятє про правдомовність „Вѣстника“, на підставі фактів, які ми подаємо і за які ручать усі сім клівлендських орґанізацій.

Коли на просьбу усего народа сему 2 роки прибув до нас о. Е. Бурик, то наша парохія представляла собою дуже сумний вид. Церковна і парохіяльна каса була пуста, так що на заплачене пенсії священникови за перший місяць треба було іти поміж люди пожичати гроші. Люди за роздорами і сварнями порозходили ся в безвісти, так що під час богослуження в церкві світили пустки. І оть о. Е Бурик своєю усерднею, повною посьвяти і витревалости працею довів до сего, що розбиті поселенці почали поволи опять гуртувати ся, почали сходити ся і днесь підчас богослуження не лиш церков, але навіть і церков ний ярд не може усіх помістити! Коли перед 2 ма роками ми за псячені гроші заплатили першу пенсію о. Е. Бурикови, днесь завдяки тільки йому одному, наша церков виплатила 4.000.00 дол. довгу, вище 7.000.00 дол. маємо зложених в банку, нове ціле внутрішне уладжене в церкві, яка загалом представляє вартість 30.000.00 дол. Тільки завдяки о. Е. Бурикови маємо знамените з'орґанізований хор і школу. О. Е. Бурик заложив 2 братства діточі в висше як 200 членами і вписав їх до „Соединенія“. Його заходами Правда і Ми в недовзі заберемо ся до будови нової церкви.

І тепер запитаємо ся сего підлого киринника, що то набабрав в „Вѣстнику“ звідки і в яким чолом він мав відвагу накопичити тільки лайдацьких циганьств?... Але ми знаємо сего панка, ми знаємо хто він є, хотяй він не мав відваги підписати ся своїм повним іменем. Се є один з тих кураторів, що то привикли були до сього, що по кождій колекті припадало їм до липких їх пальців по пару доларів. Се один з тих, що потом на ярді за церковні гроші пили пиво і їли ковбаси і печені гуси. А тому, що парохія за стараньем о. Бурика викинула таких панків з слизькими пальцями, вони тепер зі злости і злоби воюють по таких самих як вони „Вѣстниках“ брехнями, колюмніями і ложею виссаною з пальця.

І тілько злобі треба приписати дальші слова, що угро-руський народ є невдоволений і ремствує на о. Бурика, який є „україніць“ та підпирає „Союз“ а не „Соединеніе“. Що угро-руський народ не ремствує, але противно, пішов би в огонь за о. Буриком, то про се свідчать підписи і печати сімох клівлендських орґанізацій. Що о. Бурик не хоче підпирати „Соед.“ а лиш „Союз“ то тому, що о. Бурик є чоловік чесний, і до нечесної орґанізації вступає ся і не може належати ані ні підпирати. Що до вкаршу Споліків, то тут о. Бурик зовсім ні при чому, бо самі Сполки зрозуміли і ухвалили, що в піст їм не годить ся робити ніяких парад. Що до сего, що „наш о. духовний продав піст за 18.00 дол.“ то таку дурницю може написати лишень туман, який не має найменчого поняття про свят божий. Церков а в піст навіть позваляє за диспензою брати шлюби і то під условієм, що не буде весіля з музикою. А шлюб а весілє се не все одно! Таку дурницю і глупість міг лиш написати „М. Б.“ а видрукувати „Ам. Р. Вѣстникъ“, бо хиба другої часописи такої не найде ся під сонцем. На дальші напади ми зовсім не відповідаємо і іґноруємо їх, позаяк впрост було би сьміхом на такі клевети і брехні звертати увагу. Ми хотіли лиш показати, що увесь народ в Клівленді вельми любить і шануе о. Е. Бурика, що написати щось подібного, як в 32 ч. „Вѣстн.“ могла лиш підла одиниця, озлоблена на се, що не може довше красти парохіяльного гроша, та виказати, яким оружем воює „Р. А. Вѣстникъ“.

Ми се осягнули і наприкінці маємо лиш одну раду для киринника, який конче хоче кинути зерно незгоди поміж народ: даремна робота. Народ стоїть і буде стояти спільно і згідно як мур, а таким кириннинкам покаже свою гадку як лиш вони відважуть ся показати коло церкви. Але ми віримо, що пан „М. Б.“ зробив усе з глупоти та покає ся, за чим ми всі будем усердно молити Господа. А такого сьвященика, як о. Е. Бурик ми желаємо кождій парохії. Тоді певно і Русинам жилоб ся інакше на тутешнім земли.

За уряд:
1. Гр. кат. церкви сьв. Івана в Клівленд.
2. Гр. кат. сполку сьв. Романа в Клівленд.
3. G. K. S. P. S. W. M. в Клівленд.
4. Церковного сполку сьв. Івана в Клівленд.
5. Жіночого сполку сьв. Анни в Клівленд.
6. Руського сполку сьв. Апп. П. і П. в Клівленд.
7. Відділ 173 Р. Н. Союза в Клівленд.

Мих. Луцак, предс.
Йоан Ванік, касієр.

Куратори: *Іоан Сувак, Іоан Ляш, Стефан Наймик, Іоан Палгут, Андрей Томко, Іоан Биденчук, Гер. Секерак, Лукач Вибель, Мих. Лазука, Іоан Лукач, Стеф. Дуцар, Іоан Ількович, Йосиф Тихий, Стеф. Бондро, Геор. Кормош, Йоан Жукович, Семан Брунарский, предс. ч. 102 в Р. Н. С.*

Справоздане із X-ої голов. Конвенції „Р. Н. Союза“.
(Конець.)

В 34-ім н-рі „Свободи“ у справоздаю рекордового секретаря був оголошений лише загальний, цифровий виказ членів Р. Н. С. за послідні два літа, но не оголошено там по числам і іменам ані старих відділів, ані тих, які вже здавна належали до Р. Н. С., ані відділів нових, які вступали до Р. Н. С. між IX-ою а X-ою Конвенцією. Відділи, які були в Р. Н. С. перед IX-ою Конвенцією, були подані в справоздаю із сеї Конвенції; тим-то я обмежу ся тепер лиш на се, що подам виказ сих відділів, які вступили до Р. Н. С. від IX-ої Конвенції. Сих братств є 56. Ось їх числа, імена і місцевости.

Від. 50. Бр. сьв. І. Хрестителя в Desl ge, Mo.
Від. 89. Бр. сьв. Арх. Михаїла в Simpson, Pa.
Від. 90. Бр. сьв. Димитрія в Centralia, Pa.
Від. 93. Бр. сьв. Йосифа в Newburgh, O.
В. 106. Бр. сьв. О. Николая в Chicago, Ill.
В. 112. Тов. Любов в Newark, N. J.
В. 121. Бр. сьв. О. Николая в Trenton, N. J.
В. 138. Тов. Івана Наумовича, Philadelphia, Pa.
В. 139. Бр. Пр. Богород., Oil City, Pa.
В. 140. Бр. сьв. Михаїла, Youngstown, O.
В. 141. Бр. сьв. Николая, Little Fals, N. Y.
В. 142. Бр. сьв. Йоана Хрестителя, Vandergrift, Pa.
В. 143. Бр. сьв. Димитрія, Windber, Pa.
В. 144. Тов. Тисьменица, New York, N. Y.
В. 145. Бр. Пр. Богородиці, Altoona, Pa.
В. 146. Бр. сьв. П. і П. McKees Rocks, Pa.
В. 147. Бр. сьв. Михаїла, Allentown, Pa.
В. 148. Бр. сьв. О. Николая, California, Pa.
В. 149. Бр. Пр. Богород., West Seneca, N. Y.
В. 150. Бр. сьв. О. Николая, Irwona, Pa.
В. 151. Бр. Пресв. Діви, Allentown, Pa.
В. 152. Бр. Пр. Богор., Homestead, Pa.
В. 153. Бр. сьв. О. Николая, Berwick, Pa.
В. 154. Бр. сьв. П. і П., New Britain, Conn.
В. 155. Тов. „Січ“, Perth Amboy, N. J.
В. 156. Бр. сьв. П. і П., Chattaroy, W. Va.
В. 157. Бр. сьв. Димитрія, Donora, Pa.
В. 158. Бр. сьв. Володимира, New Kensington, Pa.
В. 159. Бр. сьв. П. і П., Herkimer, N. Y.
В. 160. Бр. сьв. Юрія, Jamaica, N. Y.
В. 161. Бр. сьв. П. і П., Tower City, Pa.
В. 162. Бр. сьв. О. Николая, Holyoke, Mass.
В. 163. Тов. „Зоря“, Edmonton, Alta.
В. 164. Бр. сьв. Ів. Хр., North Hadley, Pa.
В. 165. Бр. сьв. Івана Богослова, Pittsburg, Pa.
В. 166. Бр. сьв. П. і П., Barnesboro, Pa.
В. 167. Бр. сьв. П. і П., Cumbola, Pa.
В. 168. Бр. сьв. О. Николая, Amsterdam, N. Y.
В. 169. Бр. сьв. Ів. Хр., Scranton, Pa.
В. 170. Бр. сьв. Ів. Хр., Chauncey, Pa.
В. 171. Тов. „Січ“, Pittsburg, Pa.
В. 172. Бр. П. і П., Saltsburg, Pa.
В. 173. Сестр. сьв. Ольги, Cleveland, O.
В. 174. Бр. сьв. Николая, Oxford Furnace, N. J.
В. 175. Бр. сьв. О. Ник., Detroit, Mich.
В. 176. Бр. сьв. О. Ник., New Burgh, N. Y.
В. 177. Клюб дра Ів. Франка, Vegreville, Alta.
В. 178. Бр. Пр. Богор., Manchester, N. H.
В. 179. Тов. ім. Богд. Хмельницького, St. Louis, Mo.
В. 180. Бр. сьв. П. і П., Scarbro, W. Va.
В. 181. Бр. сьв. Йоана Хрестителя, Michael, B. C. Canada.
В. 182. Бр. сьв. Мих., Elisabethport, N. J.
В. 154. Бр. сьв. Ів. Хр., Dunmore, Pa.
В. 162. Бр. сьв. Волод., Scranton, Pa.
В. 165. Бр. сьв. П. і П., Chicago, Ill.
В. 168. Бр. сьв. Вас. Великого, Perth Amboy, N. J.
Разом 56 Братств.

Виступили отсі Братства:
В. 93. М. Р. Н. Союз, Hastings upon Hudson, N. Y.
В. 112. Тов. Поступ, Allegheny, Pa.
В. 142. Бр. сьв. Йоана Хрест., Vandergrift, Pa.
В. 154. Бр. сьв. Петра і Павла, New Britain, Conn.
В. 162. Бр. сьв. О. Николая, Holyoke, Mass. злучило ся з Відділом 52.
В. 165. Бр. сьв. Йоана Богослова, Pittsburg, Pa.
В. 168. Бр. сьв. О. Николая, Amsterdam, N. Y.

Виступило 7 а радше 6 Братств, бо 162-ий від. злучив ся з відділом 52 им. Всіх же членів в часі X-ої Конвенції Р. Н. С. було **10.266.**

На X-ту Конвенцію Р. Н. С. наспіли цілі десятки телеграмів і привітних писем з ріжних сторін Америки. Видно, що ся Конвенція викликала була чимале заінтересоване у ширших кругах американсько-руського загалу. Тому, що забралоб се дуже много дорогого тепер місця в нашій любій „Свободі“, колиб так прийшло ся оголошувати повний текст всіх тах телеграфічних і писемних привітів, я обмежу ся на се, що наведу текст лиш тих телеграмів, які є маркантнїйші більше to the point; що до прочих же, менше замітних, то виміню лише імена осіб чи братств, від яких сі привіти походили.

Замітнійші отже змістом були сі телеграми:

Від о. М. Стефановича, Пітсбурґ, Па.:

„Під України єднаймось прапор“, але всі Галичане, Угорщане і Буковинці! Eljen Руський Народний Союз!

Урра у бій! Най живе Україна!—тов. „Гайдамаки“ Ню Йорк.

Честь і слава вам борці за віру і руський народ! Най пропадають хруні, а збудить ся американьска Русь! — Г. Н. Предзімірський, Сеймур, Конн.

Слава делеґатам X-тої Конвенції! Радьте мудро і піднесіть прапор Р. Н. С. на честь і славу Руси-України!—Клюб Поступовий, Джерсі Сіті, Н. Дж.

Панове делеґати! Радьте над добром Р. Н. С. і не забувайте за церковні справи; поможіть нашому Владиці зробити дієцезію! Проч з хрунями!—Серафин, Йонкерс, Н. Й.

Бога взиваймо, рук приkладаймо і паш Р. Н. С. всі підпираймо. Ви панове делеґати на добро радіть, щоб наша Русь Україна могла і тут прославитись. В. Пириляк, Ню Бритейн, Конн.

Success and best wishes to Organization. Regards to all assembled. J. Ardan.

Честним делеґатам X-ої Конвенції Р. Н. С. щасть Боже відкрита безіменного шрипателя безвідставних циркулярів.] Хруні проч з Союза! — А. Кмит за Українців в Смок Рун, Па.

Nech žije a rozkvita Rusky Narodny Sojuz! Nech žiju zakladatelia jeho! Nech Hospod žehna praci vaše, chraňte krasny rozkvitajuci strom vaš pred neprijatelmi, braňte svoji prava, a heslom vašim nech bude: Slava, tri krat slava!
Josef Kiesel. Скрентон, Па.

Иньші телеґрами були також all right, но більше стереотипного змісту. Ось особи і брацтва, які їх надіслали: Іван Кирилюк, Скрентон, Па.; Комітет русько-народної Спілки, Йонкерс, Н. Й.; Митро Укоп, Олифант, Па.; Т. Дзадик, Дербі, Конн.; А. Курила, Ельмайра, Н. Й., А. Романчак, Гейзелтон, Па., Брунарський, Клівленд, О., Т. Хвалик, Джерси Сіті, Н. Дж.,'Ст. Міляновыч, Джерси Сіті, Н. Дж., Mrs. W. H. Cregin Клівленд, О.; Українці з Йонкерс, Н. Й.; Miss Демко, Скрентон, Па.; Ярині і Еміль Югас, Скрентон, Па.; Василь Кохан, Мт. Кармель, Па.; Братство сьв. Андрея, Йонкерс, Н. Й.; Братство 123-те в Р. Н. С., Скрентон, Па., Братство 92-ге, Скрентон, Па., Бр. 162-ге, Скрентон, Па., 3 телеґрами ніким не підписані в Скрентон, Па.; Дора Сандович, Джерси Сіті, Н. Дж.; А. Лучіпка, Сейр, Па.; І. Нейцоль, Брістоль, Конн.; Гвоздик і Лазовський Мт. Кармель, Па.; М. Скрипеца і І. Хрунїк, Кеннонсбурґ, Па. і Бр. сьв. Покрови, Буффало, Н. Й. Разом 37 телеґрамів.

Привітні письма прислали: Бр. 54-те в Р. Н. С. в Ферівіл, Конн.; Гринь Завко від Бр. сьв. Димитрія, Централія, Па.; Бр. 27-ме в Ґлен-Лайн, Па.; Бр. 7-ме Мек Аду, Па.; Василь Гординчак іменем Бр. ч. 40 в Скрентон, Па., Македунський аматорський кружок; В. Ґруцеляк іменем Бр. ч. 123, Скрентон, Па.; І. Бриндза від. Бр. ч. 148, Каліфорнія, Па.; І. Фаринак, М. Фаринак, Й. Бандрівчак з 59-го від. Джунїтавіл, Па.; А. Шквір, постмастер в Мек Аду і Miss А. Шквір асистентка постмастра також; Т. Хорощак з Мікісрекс, Па.; Г. Онущак, Катасавка, Па.; Гр. Пиртко, Ню Йорк; Ст. Крицький іменем Бр. 104 в Перт Амбой, Ню Дж.; Ю. Шукеля, Алентавн, Па. і Анд. Шеремета. Разом 17 писем. Найзамітнїйше привітне письмо було А. Шеремети і звучало воно так:
Вже пора нам встати
з тяжкого сну;
Далі Брати до праці до
побіди,
А встане Україна
Велика і славна,
Від Сяну аж до Дону
Одна нероздільна.

А тепер лишаеть ся ще мені кинути бодай загально маленький сніпок сьвітла на цілу послідню Конвенцію Р. Н. С.

Коли-б хто хотів, щоб я схарактеризував коротесенько послідню Конвенцію, так мусів би я ужити лише одного слова, іменно: „славно", бо й справді в буквальнім значіню сего слова „славно" відбула ся Конвенція під кождим зглядом. Сї ріжні ухвали і рішеня, які на ній запали, а про які шановні Союзовці читали в цілім ряді чисел „Свободи", є зрілі, річеві і вмістні, тай можуть вони вийти лише на хосен Р. Н. Союзови і причинитись до сего, що він пійде кроком великана наперед... А між тими ухвалами послідньої Конвенції безперечно перше місце займає: принятє першого гр. кат. епископа в Америці в почетне членство і послідовне прибранє Р. Н. Союзом характера гр. католицького. Може хтось виїзджати проти мойого твердженя з яким будь арґументом, та я скажу йому, що по моїй стороні рація. Прошу Кождий з нас „Американців" дуже добре знає, що ціле житє нашого народа за морем з'осереджуеть ся коло нічого иньшого, лише біля церкви. В сїй місцевости де є наша церква, є звичайно і наша парафіяльна школа, є дуже часто читальня, є руські братства або взагалї якісь иньші інституції, де ж нема церкви, там найчастїйше нічогісько нема. Дальше, практика учить нас, що наш чоловік, коли перейде прим.: в цареславіє, стаєть ся вже тим самим „Москалем", як не корінним, то бодай „з під Горлиць"; ходить наш брат до словацького костела, так станеть ся поволи Словаком; ходить до костела польського, станеть ся Поляком — в кождім разї затратить ся в нїм і так вже слабе почутя національне... Тим-то, як в старім краю взагалї, так в Америці в особенности наша церква і наша народність обусловлюють ся взаїмно і боронити нашу церкву значить тільки, що й боронити нашу народність, бо церква являєть ся головним консерватором і пропаґатором нашої народности. І колиб Р. Н. С. заняв був, не кажу вже, вороже, але байдуже становище супроти нашої церкви під нинїшню пору, коли чужі, а ще більше свої перевертні і ренеґати її розпинають, коли вона переживає найкритичнїйшу хвилю, від коли лише защепилась на американськім ґрунті, так був би він покрив ся ще більшим соромом, як таке „Соединенїє Гр.-Кафт. Русскихъ Братсвъ"... Чому, нехай кождий сам собі досьпіває...

Отсе лиш одна „рація", може й незручно представлена. Як буде ліпша нагода, я скажу ще й про иньші рації, для чого потреба нам конче боронити церкву.

А й під взглядом формальним провадилась Конвенція дуже коректно. Не було ані одного випадку, щоб якийсь делеґат явив ся підхмелений на галю засідань, ані ніхто їх не розпоюював; не було якихось галабурд, сварень або суперечок, лиш дебати вели ся статочно, вміло і поважно. І справді сатисфакцією було слухати промов таких делеґатів як Корнат, Угорчак, Середницький, Кирилюк, Кречковський, не говорячи вже про такого Стеткевича, Бабія або Каськових і як влучно вони арґументували свої внески... Коли Р. Н. С. має сьвітлі сторінки у своїй історії, так певно X-та гол. Конвенція становити ме сторінку найяснїйшу.

І най живе і процьвитає Р. Н. С.; най стає в боєву лінію за церкву і народ; най кадри руського робучого люду горнуть ся під його прапор; най станеть ся він нездобутою кріпостію і силою заморської Руси...

З братським поздоровленем для всїх членів Р. Н. Союза.

о. П. Понятишин,
конвенційний справоздавець

В спростованю ошибки, поміщеної в числї 39-ім стор. 4. (Справ. з X-ої Гол. Конв.) 4-та шпальта, стрічка 20 та з долини подає ся до прилюдної відомости, що ухвалено піднести дієту делеґатам на 5.00 дол. в день, не — як хибно подано — на внесок п. М. Бабія, але на внесок п. Ал. Горбаля. Просить ся отже в тім взглядї згаданий уступ „Справоздання" спростувати.

Новинки.

КАЛЕНДАР.

Жовтень.

1	Ч.	Евменія преп., Аріяд.
2	П.	Трофима, Саватія муч.
3	С.	Евстатія вмч.
4	Н.	16. Кодрата ап., Іпат.
5	П.	Фоки, Йони прор.
6	В.	Зач. Йоана предт.
7	С.	Теклї првмч.

СПРОСТОВАНЄ.

В виказї новоприступивших членів до Р. Н. Союза, поданім в числї 39-ім мильно подано, що в відділї 69, тов. „Зоря" в Ню-Йорку приступили слідуючі 4 члени: Марян Трибус, Ілія Огірок, Федь Юревич і Антін Струк. Вони не є членами Р. Н. Союза.

Т. Лабовський,
рекорд. секр.

— Який є страшний брак роботи в Америцї сьвідчить про се факт, що коли оногдї фірма Ванамейкер в Філадельфії, Па. оголосила, що потребує 1000 робітників до розібраня старої своєї камениці, зголосило ся таке число безробітних, що треба було здержати цілковитий рух на улицях Chesnut і Juniper.

— Доходи Зл. Держав. Починаючи від 1-го вересня урядові доходи виказують значний приріст. Через 17 днів минувшого місяця загальний дохід уряду виносив 27.943.101 дол. з чого 14.724.265 д. прийшло з цла, 11.259.878 з внутрішного податку а 1.960.017 з иньших жерел. Видатки за сих 17 днїв представляють ся як слїдує: видатки цивільні 5.180.000, міністерство війни 5.230.000 марпнарки 5.180.000, Індіяни 640.000, пенсії 9.168.000, роботи публичні 2.360.000 або разом розходів 28.730.000.

— Від часу оголошеня непідлеглости Америки пораз перший президент сього краю стане перед судовими кратками. Рузвельт оголосив був недавно що часть державних лісів в повіті Eureka, Nevada уважає ся за резервації, в якій мають гніздити ся птиці і які не вільно продавати. Фірма „Eureka Line Stock Co. знова твердить, що уряд не має права робити резервації на ґрунтах уже проданих та внесла судову скаргу проти Рузвелта, міністрови рільництва Вільсонови і надіспекторови лісів о неправне розпоряджуванє ся чужою власностию.

— В многих місцевостях стейту Індіяна зацвили черешні і яблуні.

— На заступника краєвого маршалка для кермованя соймовими нарадами у львівськім соймі іменував цісар митрополита ґр.Шептицкого.

— Церковна суспензия. Як доносить „Дїло", митрополит Шептицкий вислав церковну суспензию для сьвящеників Крохмального і Василевича, котрі недавно без розрішеня митрополита виїхали до Канади і там баламутять руський нарід. Крохмальний (москвофіл, звісний із скандалів в часї університетської сецесії, до недавна суплєнт з тернопільській руській ґімназії) пропагує православіє, а Василевич (звісний в Галичинї яко Тимотей Сліпий) грає ролю независимого і говорить, що буде ще в Канадї архиепископом.

— Вилїченє глухонїмого сонцем. Як подають часописи, то в Spotkane, Wis. Р. Мартин недавно в наслїдок удару грому цілковито оглух. Глухий однак в пару день зробив спостережнє, що коли на нього сьвітить сонце, то він тоді дещо чує. Зробивши се відкритє він перевів чотиродневну курацію то є виставив свої уха на під діланє палючих промінів сонця. І стала ся дивна річ: по чотирох днях він цілковито відзискав слух.

— Державний директор лісів, Рот, що сими днями вернув з оглядин горіючих лїсів, заявив, що в Стейтах згорів один міліон акрів лїса; страта в дереві представляє вартість 10. міліонів дол. Коли однак до сего дочислити понищені огнем поля, фарми, місточка і міста, то загальна шкода доходить до величезної суми 40 міліонів долярів.

— В Манїлї, столици Филипинських островів появила ся пошесть холєри. Протягом одної доби захоріло 23 осіб з яких 6 померло.

— На стейтовій конвенції републиканів теперішний ґубернатор стейту Ню-Йорк одержав опять номінацію на сей уряд. Підчас голосованя Hughes дістав 827, а його противник Wadsworth 151 і Stewart 31 голосів.

— В місцевости South Ciudad Juarez в Мексику копав 24-го м. м. хиньчик Фу-Чанґ криницю. Нараз вихопив, ся йому з рук джаґан, впав на дно ями, пробив його і зник десь у чорній безодни. Усякі поміри щоб досягти дна безоднї показали ся безуспішні. Яма здає ся не мати дна і Фу-Чанґ є сьвято переконаний, що винайшов найкоротшу дорогу — бо просто крізь землю — до своєї вітчини.

— Колись велика і красна парохія Трой, складаючи ся з Трой, Водервлит і Когус по причині більшого числа людей на кождім плейзї розділила ся тепер на три парохії з осібними церквами, школами і сьвящениками. Послідним парохом всіх місцевостей разом був о Чаплинський. А тепер о. Чаплинський остав в Когус. До Водервлит прийшов о. Теодозий Цар. В Трой осів о. Емилїян Бартіш.

— Дарунок для ґубернатора. Між почтовими пересилками, адресованими до ґубернатора стейту Ню-Джерзі, Форта, найшли почтові урядники малесенький клуночок, що містив в собі пекольну машину. Одержавши дозвіл від ґубернатора, урядники отворили дуже осторожно сей пакет і знайшли в нїм порох, кулї і сірнички. Вони були так уложені, що при скорім отвираню пакета мусїлаб наступити експльозія. Найдено також карточку, на якій було так написано: „Прошу мене сейчас повідомити про зміну адреси. Ліпше мене пізнаєте, коли зобачимось. Армата призначена до знищеня поганої станової господарки." Власти заняли ся вишуканєм надавця пакета.

— Нужда робітників в Анґлії. З приводу замкненя фабрик лишились в Ґлязґові (Анґлія) сотки тисячів робітників без хлїба. Оноді відбулась там в ратуші така зворушлива сцена. В часї засїданя ради зібралась велика товпа безробітних на площі перед ратушем, а 12-тьох безробітних деляґатів удалось на салю засїдань. При їхнїм входї до салї члени ради повстали із своїх місць, віддаючи тим способом честь нуждї робітників. Бесїдник сеї делєґації виразив ся, що такої нужди, яка панує тепер, доси ще нїколи не було. „Кожда живуча істота — говорив він — мусить їсти для удержаня свого житя. Ми не маємо наміру грозити, а блаґаємо лише, щоб дано нам спромогу держати при житю наші жени і діти. Вони просять о роботу.

Ось такий рай мають робітники і в „богатій Анґлії...

— Страшні числа. Після власне оголошеної урядової статистики при добуваню угля протягом 1907 р. згинуло в Злучених Державах 3195 людий а 5316 зістало калїками-жебраками. Число убитих перевисшає о 1033 случаїв число з попередного року. Мимо того, що сї числа суть великанські, однак годї про них сказати, що вони суть повні, позаяк ті стейти, що в них нема майнерських інспекторів не прислали справоздань. Процентово найбільше число смертий припадає на стейт Вірджінію; тут кождих видобутих 65.969 тон вугля коштувало житє одного майнера. Потім слїдує Нюмексик, де на 77.332 тон вугля припадає одна смерть. В стейтї Алябама на 1000 майнерів припадає 7 вбитих. Еще найгарнїйші відносини суть в ст. Міссурі де одно людське житє припадає на добутих 499.742 тон вугля. Найбільше розповсюднену гадку, що більша часть смертий в майнах є спричинена експльозіями, статистика зовсїм не потвердила. З усего числа убитих і покалїчених лишень 947 вбитих а 343 покалїчених припадає в послїдним роцї на експльозії ґазів або вуглевого пороху; передвчасні або неумілєтно виконані експльозії пороху і динаміту пожерли 201 людських жизней і спричинили 416 калїцтв. Найстрашнійшим однак ворогом майнера показали ся недостаточні і легкодушні будови і підпори хідників під землею. Через їх завалюванє ся згинуло 1122 людий, а 2141 покалїчено! — Се вже вина тільки властителів майнів і випадкам не запобіжить ся, хотяйби робітники не знати як гарно фахово були образовані.

НА ПАМЯТНИК Т. ШЕВЧЕНКА В КІЄВІ.

Оголошено в числї 31-ім	6.89
Петро Росолович і Павло Штоґрин з Fort D. A. Russell, Wyo. оба по 1.00 д.	2.00
о. Данилович	50
Данилович Доня	10
Данилович Ірена	50
Мостовий	50
Разом	10.49

ДЛЯ ХОРОГО ПИСЬМЕННИКА.

Оголошено в числї 39-ім $339.33

Заходом о. М. Стефановича з Пітсбурґ, Па. жерттвували: о. Гр. К. Цмайло 11.00, о. М Стефанович 6.50, Павло Хрошко 2.00, о. О. Папп 1.50; по 1 дол.: о. А. Ротко, П. Шпікула, Марія Ґут і Мих. Попіль; по 75 цнт.: Юл. Бережницький і Вол. Каськів; по 50 цт.: Гр. Демида, Йос. Сташин, Теод. Яцишин, Ів. Лаврик і Мих. Патак; по 25 цнт.: Гав. Федорчак і Іван Піхота 29.5с

З отсеї загальної суми 29.5с було уже сквітованих 20.00 дол в числї 32-ім з 6-го серпня с. р. Лишає ся отже 9.5с

О. П. Понятишин з Елизабет, Н. Дж. 2.00

Заходом д. Мих. Бабія в Шікаґо, Ілл. жертвували: по 1 дол.: О. Н. Струтинський, Др. В. Сїменович і Андр. Шміґельський; по 50 цнт.: Вас. Цєнкий, Теод. Цєнкий, Вас. Гавришків, Петро Вінярський; по 25 цнт.: Арс. Гебрут, П. Дутка, П. Мотало, Андр. Доскоч, Андр. Парубій, Ант. Молочник, Ст. Карач, Матв. Шавала, Марія Медвідь, Анна Матушевська; по 20 цнт.: Зофія Савчук, П. Петрів, Н. Шавала; по 15 цнт.: Дм. Бєляк, Анна Будна; по 10 цнт.: Ева Цєнка, Гр. Колодніцкий, Мих. Молочник, Теоф. Хінальський, Ник. Гурей; Панько Ванько 5 цнт. Разом 8.95

Разом $359.78

Дальші жертви в слїдуючім числї.

ПОВІДОМЛЕНЄ.

Отсим подає ся до загальної відомости пп. місцевим урядникам, а спеціяльно місцевим секретарям і орґанізаторам, щоби при нагоді вступованя нових членів до Р. Н. Союза і при записуваню запомог, тримались точно § 276 статутів Р. Н. Союза. Винятком з сего суть похоронні кошта, на котрі член може полишити не більше як 100·00 дол. При тім повідомляє ся, що від тепер Голов. Уряд Р. Н. Союза в жаден спосіб не буде увзглядновати приватних довгів по умерших членах, ані неправних записів.

За Голов. Виділ Р. Н. Союза в Америці.
Дм. Капітула, пр.
Тео. Лабовский, скр. рек.

Взиваю

п. Ем. Теодоровича, аби на мої листи відповів, і позичку—котру під словом чести з'обовязав ся віддати — звернув.

Ст. Вартинський.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Бр. сьв. Володимира, від. 108, подає до загальної відомости, що піврічний мітинґ відбуде ся дня 10. жовтня 1908р. під ч. 167 Е. 4. Str. точно о год. 7.30. Кождий член мусить явити ся безусловно, бо як не явить ся заплатить 50 цт. кари. Залеглости мусять бути вирівнані.

С. Шевців, секр.

СОЮЗ ПЛАТИТЬ ТИСЯЧ ДОЛЯРІВ ЗА ЧЛЕНА!

СПРАВИ „СОЮЗА".

Покровитель і почетний член Р. Н. Союза.

Їх Преосьвященство Стефан Сотер Ортинський, перший руський епископ в Америці.

Головний Уряд „Р. Н. С." на роки 1908—1910.

Духовний управитель:
о. Михайло Балоґ, 712 Carson Str. S. S. Pittsburg, Pa.

Предсідатель:
Дмитро Капітула, McAdoo, Pa.

Місто-предсідателька:
Марія Черемшак, Trenton, N. J.

Місто-предсідатель:
Федор Ґут. Кульчицький Pittsburg, Pa.

Касієр:
Алексій Шаршонь, 524 Pine & Franklin St., Shamokin, Pa.

Секретар фінансовий:
Семен Ядловський, Box 76, Jersey City, N. J.

Секретар рекордовий:
Теодозий Лабовський, Box 76, Jersey City, N. J.

Радні:
Михайло Беля, Holyoke, Mass.
Петро Ярема, New York, N. Y.
Іван Глова, Shamokin, Pa.
Андрей Стефанович, Pittsburg, Pa.
Алексій Горбаль, Ansonia, Conn.
Михайло Чеґін, Cleveland, O.

Контрольна Комісія:
о. Д. Добротвор, 25 Chesnut Str. Yonkers, N. Y.
Василь Гришко, Scranton, Pa.
Михайло Бабій, Chicago, Ill.

Директор друкарні:
о. П. Понятишин, 324 Washington Ave., Elizabeth, N. J.

Редактор:
Ант. Цурковський, 184 Hudson Str., New York, N. Y.

Менаджер друкарні:
К. Кирчів, 184 Hudson Str., New York, N. Y.

Головний орґанізатор:
Андрей Ґела, Box 76, Jersey City, N. J.

Вступайте до Союза!

„Союз" — одинока руська народна організація в Америці.

Принимає членів від 1 року до 40 літ житя.

Вступне після літ.

СОЮЗ ПЛАТИТЬ:

В разі смерти члена класи „А" (після посмертне) $1000.00,
В разі смерти члена класи „В" половину посмертного $500.00
Посмертне за жінку або мужа члена класи „А" 400.00 дол.
Посмертне за жінку або мужа члена класи „В" 200.00 дол.
Посмертне за діти від 15.00 до $300.00.
В разі утрати: а) обох очий гіт або рук $1000.00,
б) одної руки, ноги або ока $300.00.
Сли отець родини в шпитали божевільних, Союз платить що року родині $150.00.

Хто хоче вступити до Союза, мусить вписатись також до братства, яке належить до Союза.

Важне для П. П. Секретарів Р. Н. Союза.

Повідомляю раз на все, що всї грошї належачі до каси Р. Н. Союза, посилає ся так: на money-order-ах або чеках виписує ся імя Alex Sharshon, Shamokin, Pa. Дальше так записаний money-order або чек не посилає ся до Голов. Касієра, але враз з виказами до Голов. Секретаря. Головний секретар опісля відсилає їх до Голов. Касієра.

С. Ядловский,
Голов. Секретар.

Посмертні вісти.

✝

Стефан Пласконь, член Р. Н. Союза, від. 71 в Френклін Форнес, Н. Дж., помер 21 серпня с. р. Небіщик походив з Галичини, села Ізби, пов. Грибів.

Вічная ему память!

Ч. 646. КВИТ 375'00

на триста сімдесять пять долярів, котрі п. Марія Войтила отримала яко посмертну запомогу по мужу Михайлі з Гол. Каси Руского Народного Союза в Америцї.

Травґер, Па. 17 Септембра 1908.
Марія Войтила.

Сьвідки:
Михайло Бучко.
Іван Пацак.
Від місц. Уряду Р. Н. Союза в Америцї від. 32.
Френк Маерник прдс.
Мих. Малчан секр.

Ч. 681. КВИТ 287'43

на двіста вісімдесять і сім долярів 43 цнт., котрі п. Стефан Головчак отримав яко посмертну запомогу по Василю Пищевит за похор. кошта з Гол. Каси Р. Н. Союза в Америцї.

Нюарк, Н. Дж. 19 Септембра 1908.
Дмитро Пищеват.

Сьвідки:
Стефан Головчак.
Юрій Швец.
Від місц. Уряду Р. Н. Союза в Америцї.
Стефан Головчак прдс.
Юрій Швец скр.

Ч. 680. КВИТ 136'44

на сто трийцять шість дол. 44 цнт. котрі Уряд брацкий Сьв. О. Николая отримав яко похоронні кошта по Юрію Масник з Гол. Каси Р. Н. Союза в Америці.

Пітсбурґ, Па. 14 Септембра 1908.

Сьвідки:
Юрко Гординський.
Николай Войтович.
Від місц. Уряду Р. Н. Союза в Америці від. 53.
Ник. Войтович прдс.
Юліян Бережніцький скр.

Рух
відділах Р. Н. Союза.

PRICEBURG, PA., бр. сьв. Вас. Вел. від. 19, подає до відомости, що в місяцях вересни, жовтни і падолисті буде приниматися до бр. за половину вступного. Мітинґи відбувають ся в першу неділю по 15-ім в руській школі в Олифант, Па.
Ст. Сисак секр.

CANONSBURG, PA. бр. сьв. Арх. Мих. від. 84 подає до загальної відомости, що 3 жовтня с. р. відбуде ся мітинґ по причині відїзду до старого краю Михаїла Малиняка, касієра нашого братства і предсідателя орґанізуючої ся парохії. На мітинґу здасть справоздане д. М. Малиняк з свого уряду і наступить вибір нового урядника. Неявивший ся член заплатить одного долара кари.
Іван Федан
прд. від. 84 і секр. ор. парох.

NEW YORK, N. Y. бр. сьв. Андрея від. 66 подає до загальної відомости, що на свойі бали дня 3-го жовтня (в гали Михалика 1341 Ave A.) як також і на мітинґах (в тій самій гали) в місяцю жовтни і падолисті буде приниматися нових членів, до 30 літ без вступного, а висше 30 літ за половину вступного.
В. Дичко, скр.

BEAVER MEADOWS, PA. бр. сьв. Арх. Михаїла від. 95 отсею дорогою взиває члена Івана Спивк, щоби явив ся на мітинґ і виплатив свій довг, або щоби дав знати, де він є. В противним разі буде вимазаний.
Андр. Савка прдс.

CROSS FORK, PA. бр. Усп. Пр. Д. М. від. 88 подає до загальної відомости, що вибрано слідуючий новий уряд: С. Мацко прд., Т. Дадьо з. пр., Д. Гриценко кас., М. Кузьма з. кас., Т. Судя скр. і опікун хорих, С. Пушкар контр., П. Лудїв кап., М. Лазорчик двер. Мітинґи відбувають ся в неділю по 20-ім в домі председателя о 2-ій по пол. Адр. бр.: Frank Sudia, Box 100 Cross Fork, Pa.
С. Мацко прд.
Т. Судя скр.
Д. Гриценко кас.

ALLEGHENY, PA. бр. сьв Ів. Хр. в. 111 подає до прилюдної відомости, що новий уряд є слідуючий: П. Лабик пр., П. Лацик кас., М. Іваніцкий скр. Адр. Mike Iwanickyj, Ohio Walley Bank, Allegheny, Pa.
М. Іваніцкий скр.

BUFFALO, N. Y. бр. сьв. Ів. Хрест. від. 15 подає до відомости, що буде принимати нових членів в падолисті від 18—25 літ без вступного, а від 25—35 літ за половину вступного. Усїх братів Русинів просить ся вступати до брацтва і прийти на наш мітинґ, який відбуде ся в суботу по девятім.
П. Лещишин.
К. Федак.
С. Воробель.

NEW YORK, NY. тов. „Зоря", від. 69 повідомляє, що річний мітинґ відбуде ся в перший понеділок місяця жовтня з слідуючим порядком: 1. Образхунок книжок і касове справоздане. 2. Вибір нового уряду. 3. Ухвали і внески. Кождий член мусить свій довг перед мітинґом сквітувати.
О. Кернер, скр.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

як пошукованя знакомих, оголошеня балів, представлень, обходин і т. п. друкує ся в "Свободі" по ціні одного цента від слова за оден раз. Грошї треба присилати наперед.

ВЕЛИКИЙ БАЛЬ

устроює Бр. Сьв. Андея Пер. від. Союза 66 в суботу дня 3-го жовтня 1908 в гали Михалика ч. 1341 Ave A (поміж 71 і 72 ул.) в Ню Йорку. Початок точно о год. 7-ій. Вступ від особи 25 ц. Музика знаменита. За добру забаву і сьвіжі напитки ручить балевий Комітет.

На бали буде приниматися нових членів.

БАЛЬ! БАЛЬ! БАЛЬ!

Даємо до загальної відомости, що гр. кат. парохія в Мікісракс, Па. уряджує дня 12 жовтня с. р. баль, на котрий запрошує всїх чесних Русинів і Русинок. Баль відбуде ся в Турнель Галь по конець моста на Монсон Евню. Початок о годині 5-ій по пол. За добру забаву ручить Комітет.
Антоній Каня прдс.
Евстахій Бодак скр.

ДЕ Є

Максим Зентичка, родом з Сільнича, пов. Ліско, Галичина. Перед 8 місяцями перебував десь в стейті Мінн. Хтоби о нім що знав, або він сам, зволить донести се на адресу:
Peter Zentyczka
Box 165
Chisholm, Minn.

ДЕ СУТЬ

мої шваґри, з Оріхівців, повіт Скалат, Галичина. Мають перебувати від 18 літ десь в Бразилії. Голосити ся на адресу:
Павло Daciuk
Northampton, Pa.

ВІДЧИТ.

„Що то є соціялізм та хто суть соціялісти" відбуде ся заходом тов. „Січ" в Ню Йорку в суботу, дня 3 жовтня с. р. в гали під числом 107 і пів E. 8 ул. Вступ 10 цнт. Початок о 8-ій годині вечером.

КОНКУРС

Потрібно сейчас, дяко-учителя до парохії сьв. Петра і Павла в Ембридж, Па. Голосити ся сейчас. Платня після здібности.

Услівя: 1) Мусить мати чистий тенеровий голос 2) знати добре управляти хором, а передовсїм мусить бути тверезий.
Петро Смольницкий преде.
Юрий Копанчич секр.

Прошу голоситись на адресу:
Geo. Kopasievitz
Box 109, Economy, Pa. Beaver Co.

КОНКУРС

Гр. кат. парафія в Minersville, Pa. потребує від 1 октобра дяко-учителя.

Кандидат може походити з Галичини або Угорщини і має посідати слідуючі квалїфікациї,
1. Має бути іспитований (дипльомований).
2. Мусить уміти оба напіви: галицкий і угорский.
3. Має учити опіву хорального.
4. Провадити науку дітей.

Респектуючих на сю посаду кандидатів прошу зголоситись по близші інформації до підписаного.
Rev. John Velyhorsky
Box 503, Minersville, Pa.

ОГОЛОШЕНЄ.

Особа в середнїм віцї, порядна і тверезa, розуміюча ся на кухни, найде сейчас місце у сьвященика, безженного, недалеко від Ню Йорку. Першеньство мають бодай трохи інтелїґентнійші та такі, що вже були в обовязках. Голосити ся: „Swoboda" (для сьвященника) 184 Hudson Str. New York, N. Y.

ДІВЧИНИ

шукаю, Українки, письменної, в віцї від 15—20 літ. Грошї байдужні. Маю 24 літ, сталу роботу в „кар-шапі" з денною платою 3—3 і пів дол. і маю маєток вартости 2000 дол. Кандидатки зволять прислати фотоґрафію на адресу:
M. Fedorko
c. o. Trust Co. Bank
800 Island Ave.
McKees Rocks, Pa.

КОНКУРС.

Потрібно сейчас дякоучителя до парохії Пресьв. Діви в Микисракс, Па. Платня після здібностий від 30 до 40 дол. в місяць і доходи. Услівя: 1. мусить бути іспитований, 2. мусить вміти учити хорального сьпіву, 3. провадити школу, 4. безусловно мусить бути тверезий і Русин-Українець. Голосити ся сейчас на адресу:
Anthony Kania
235 Churchill Str.
Mc Kees Rocks' Pa.

СІЧИНЬСКИЙ!

Кождий Русин повинен під нинішню хвилю писати до Галичини тільки на картках і паперах листових з портретом М. Січиньского.

Тузин по 25 цнт.

Дістати можна присилаючи марки тільки у
А. Бучак
282 Broome Str.
New York, N. Y.

МАРІЯ ҐЕРЦ

дипльомована акушерка (повитуха)

говорить всїми славянськими мовами, тому просить Русинів, щоб удавали ся до неї
218 Grand Str. (поміж Henderson і Grove ул.)
Jersey City, N. J.

ДОБРИЙ ЗАРОБОК

Кождий може легонько заробити 12 долярів тижнево через розповсюднене нашого росийського тютюну.

Пробу висилаємо даром.

Пишіть сейчас залучаючи марку на відповідь до
Russian Tobacco Co.
132 Nassau Str. Room 301
New York.

Надіслане.

Чи хочете іти на фарму?

Послїдними часами дістав я много запитів від людий, що хотять іти на фарми. О скілько час позволив, відписував я на ті запити та радив людям де фарми куповати, але в многих случаях показалось, що люди не мали досить гроша, аби по оплаті першої рати за землю почати ґаздівство.

Таким радив я звичайно щадити дальше і куповати фарму доперва тодї коли будуть мати досить гроша, аби відразу станули на ноги, а те саме радивбим і всїм другим що думають фармувати.

При сїй нагоді згадаю, що я готов помістити на своїй фармі в Верджинії дві або три руські родини під тим услівем, що будуть ґаздувати собі незавизимо на 40 акрах землї і віддавати менї четверту частину свого збору. За всяку роботу в їх сторони поза обрубом тих 40 акрів буду платити після згоди. Русинів кромі мене тут нема. Підсоне тепле, земля природно плодовита, але запущена, родить: тютюн, кукурузу, пшеницю, овес і т. п. Особливо ті, що вміють коло тютюну ходити могуть заробити тут добрі грошї від 80 до 300 долярів з акра. Пожадані родини, що мають богато дітий. Дерево на опал і будівлю дам даром. Могу зробити контракт на кілька років.

Хто би хотів тут прибути, нехай не їде сейчас, але вперед нехай пише по близшї інформації до мене, а опісля коли рішить ся, може приїхати і оглянути місцевість.

З поважанем
Іван Ардан

Мій адрес:
Jno J. Ardan
Penrith, Va. Cumberland Co.

Робітничі школи.

Углові компанії в дістриктах твердого вугля в Пенсильванії хочуть зменьчити число нещасних случаїв. Се прецінь в цивілізованім сьвіті викликує вельми некорисне враженє, коли сьвіт вічно читає про ненастанні нещастя в американських майнах, коли статистика неумолимо виказує, що в американських майнах гине три разів стільки людий, як по яких небудь иньших, позаамериканських майнах.

І шеф державного майнерского департаменту для Пенсильванії, пан James E. Roderick, недавно проголосив, що велику часть нещасних случаїв в майнах належить приписати дурноті, легкодушности і цілковитому бракови фахового вобразованя самих майнерів.

Сей висказ став товчком для властителїв майнів, щоб скинути з себе всяку одвічальність за тисячі людських трупів, порobити відповідні кроки проти сеї майнерської „глупоти", і порішено закладати для майнерів школи, в яких би вони, почавши від „Breaker Boy-a" а скінчивши на опитним, старім майнері, побирали науку, як мають ся хоронити самі і своїх помічників від небезпеки у копальнях.

Однак випрацьований уже план сих шкіл ні словом про се не згадує, коли і як мають відбувати ся сї школи. Чи приміром на час учащаня до школи майнери дістануть від властителів вакацій, чи підчас тих вакацій майнери будуть і на дальше одержувати свою платню, щоб вони не війшли через школу до ряду тих соток тисячів шкільної дітвори, що то по три дні не їсть нічого і сидить у школі.

Правдоподібно того нема що боятисья, і панове властителї майнів будуть жадати від своїх робітників, щоб сї облиті кривавим потом, змучені цілоденною працею, коли то кожда кісточка болить і неначе хоче вилїзти зі шкіри, ішли до школи і там учили ся того, чого властиво повинні учити ся передовсїм панове властителї.

Ми вповні застерігаємо ся проти сьому, неначеб ми були противні майнерським школам. Навпаки! Ми можемо лишень радіти, коли майнери будуть мали спромогу і спосібність образувати ся, учити ся і стати фахово вобразованими робітниками. Так, ми такими школами могли б тільки радіти і з усїх сил їх підпирати. Але иньша річ, що сї школи, які власне плянують властителї майнів ми уважаємо за чистий гумбуґ, за средство при помочи котрого публичній опінії має засипати ся піском очи.

Коли уже взагалї мають закладати ся школи, то школи для властителїв майнів ми уважаємо за потрібнїйші і за більше на місци, як школи для змордованих і помучених важкою працею робітників. Передовсім такі школи потрібні, доб панове властителї могли навчити ся, що се є злочин, коли люди марно гинуть у майнах, позаяк для брудного зиску панове властителї занехують найпримітивнійші средства охорони, на які вказує наука і техніка і яких заведене наказують права. І коли-б такі школи угльових королів спаматали і коли-б вони набрали ся того переконаня, що Господня заповідь: „Не убий" відносить ся також і до майнерів, то тоді було-б уже дуже много осягнено. На всякий случай — гадаємо — через се осягнено-би далеко більше, ніж через школи, які думають закладати для робітників.

Велике нещастє в Трой.

Дня 22 го с. м., в вівторок рано, дівчата руські як звичайно прийшли до своєї шапи відпадків полотен (реґсовня) при розі ул. Jackson і 1st до праці. Поневже тепер слабше йде робота, тому відправлено всі дівчата, а лишено сего дня лиш сім і то всі руські. В 10 хвиль по 1-шій, коли що йно зачали дівчата працю з полудня вибухла експльозия електрики так сильно, що в одній хвили бухнув огонь на цілу шапу.

Дві з них: Параскевія Лукачат і Анна Соханьчик, котрі стояли найблизше машини і накладали відпадки, зістали страшно попалені. Не могучи добитись до дверей упали на землю і доперва фармани їх винесли. Винесені дівчата представляли страшний вид, особливо Параскевія Лукачат була вже ціла попечена, волосе вже згоріло, твар ціла спечена і ціле тіло, одіж ціла згоріла лиш плахтою єю прикрито і всаджено до шпитального воза. Коли єю винесено, тьма народу стояла перед шапою а між нею много Русинів. В страшних муках кидала ся з болю на всі боки, а коли почула голоси Русинів еще закликала до них: „гей! добрі люди руські, бувайте здорові, пращайте!"

Не так страшно, але також дуже попечена Анна Соханьчик. Волосе і одіж згоріла а твар представляла одну велику напухлу, масу як гарбуз, тіло однак не так дуже ушкоджене як тамтої. Дівчата з болю страшно кричали і плакали.

Анна Солонина хотіла скочити, але каже, що упала з третого поверха так нещасливо, що виломала собі руку і чує велике ушкоджене в середині.

Мария Янчишин з третого поверха вилізла через вікно і хотіла по линві спустити ся на долину, однак не могучи сего зробити, тримала ся на линві руками з яких 8—10 мінут аж ею фармени зняли. Она страшно ослаблена і чує великий біль в середині. Кидає ся конвульсийно на лижку і кричить, що всьо єю болить.

Сі чотири дівчата відвезено сейчас до шпиталю. Імена їх:

Параскевія Лукачат з села Ґурятка пов. Ліско. Анна Соханьчик з села Стержниця пов. Ліско, Анна Солонина з села Радова пов. Ліско і Мария Янчишин з села Радова пов. Ліско.

Крім них три дівчата завдяки скорій помочи фарманів лекше ранені лежать в своїх домах а то:

Анна Сушко з Сержниці Анна Роґанич з Волі і Катарина Креніц з Радової. Всі з повіта Ліско.

Зараз по тім страшнім випадку нам сьвященник о. Вартіш посьпішив з помочею духовною і до шпиталю і до домів, де лежали покалічені.

О год. 10 в ночи таки того самого дня пемерла серед страшних болів і мук найгірше попечена Параскевія Лукачат. Похорон єї відбув ся дуже величаво в четвер 24 го зі Службою Божою, на котру прибув і запрошений о. Чаплинський з Когус і виголосив нагробну проповідь. Похорон заняв ся д. Григорий Лісовський, краян небіжки, у котрого Параскевія була на борді.

Сей страшний випадок зворушує чутке серце кождого, а що не так еще много жертв, бо могло бути далеко більше, то лиш припадок, що много дівчат в сім дни відправлено до дому.

Однак він наглядно промовляє до наших руських всіх дівчат деб небудь они працювали: „Гей руські дівчата, гортуйте ся разом, закладайте сестринні братства і вписуйте їх до Союза, бо праця в Америці небезпечна. На кождім кроці чекає нас випадок або нещастє. Час вже аби наші дівчата зрозуміли сю важну вагу орґанізації.

Очевидець.

Про вулькани.

Невластиві вулькани.

Ріжнять ся они від властивих там, що материял, який они викидають із свого гирла, є иньший. До тих вульканів зачисляємо: мофети, сольфатори, фумаролі, терми або ґайзери, макалюби або вулькани болотности, ґазові та ватри.

Мофети є то жерела, з яких видобуває ся ґаз, званий безводнем угляного квасу. Сей ґаз є сильно троючий, а громадить ся передовсім в місцях низько положених, в печерах та долинах.

Загально звісною із великої скількости того убійчого ґазу є песа печера на флеґрейских полях близько Неаполя, печери в Пірмонті, і долина смерти на острові Яві. Богатою в угляний квас є мофета в Брольтало в горах Арденах, яка в протягу року достарчає 6000 сотнарів того квасу. На згадку заслугують недавно відкриті мофети в Нервії.

Сельфатори є то жерела водної і сіркової пари, та квасу сірчаного. Із тої передовсім сіркової пари витворює ся сірка звана вульканічною. Подибуємо їх майже у всіх кратерах вигаслих вульканів. На увагу заслугують сольфатори флеґрейских піль. В р. 1598 отворив ся там малий кратер та почав викидувати із себе сіркову пару. Сей малесенький з порівнаню до сусіда побратима Везувя кратер назвав італійский нарід сольфатора, що на українську мову значить сіркова груба. Діяльність сольфаторів стоїть у тісній связи з вибухами властивих вульканів. На основі довголітних дослідів поясняє еї італійский вульканольоґ Пальміері ось як: часи живійшої вульканічної діяльности суть заразом часами вельми оживленої діяльности сольфаторів. Они лучають ся також і на морських днах і спричиняють помір риб.

Фумаролі, звані також з італійська суффіоні є се також жерела, они викидають лиш водну пару, в якій є хльор і сірковий та боровий квас. Найбільше бачимо їх у північній Італії.

Близько посвоячені з фумаролями є горячі жерела або терми які викидають із себе дуже горячу воду. Находять ся они в околицях вульканічних, а переважно на Ісландії, в Новій Зеляндії та горах скалистих північної Америки коло жерел ріки Місурі.

До тих явищ належать вулькани водні, звані ґайзерами. Є то стіжки високі на 8 до 10 м., з яких видобуває ся вода. Теплота еї виносить около 80° Ц. а сила еї вибуху є велика. Стовп води Гайзера доходить нераз до висоти 30 м. Вибухи такого водного вулькана, яким товаришать часто ріжні відгуки, не суть тяглі, то є они не вибухають раз враз без перерви. Більші вибухи лучають ся що 24—30 годин, менші що 1½ а висота їх стовпа доходить до 3 м. Представителем такого водного вулькана є великий ґайзер на острові Ісляндії.

Макалюби, або болотні вулькани є то малі копиці з іловатого намулу, і подібно як вульканічні стіжки мають на вершках заглублене, зване також кратером. Із него видобуває ся болотнистий намул, часом горячий, а часом лише теплий. Багато макалюб находимо в Ісляндії. Довгий час сумнівали ся учені, чи мають зачислити макалюби до вульканічних явищ, позаяк тяжко було дослідити звязь межи ними а властивими вульканами. Макалюби або по нашому намулисті буркути були знані вже Плятонови. В околицях азовского моря найдено в макалюбах звірятка, які живуть в мочарах. До невластивих вульканів зачисляємо ще ватри. Ми назвали їх так задля вигляду. Є то огні, в яких палять ся ріжного рода ґази і то найчастійше близько копалень нафти. Пересякли з великими ґазами верстви землі здають ся горіти, на великих нераз просторах. Такі ватри подибуємо в Ґеції, Чехії, Стирії, Хінах та в околицях нафтових коло Баку. Малі ватри лучають ся чи не в кождій нафтяній околиці.

Вульканічні острови і причини вульканічних вибухів.

В писанях отаринних писателів Страбона, Плінія і Плютарха находимо описи дивного явища, яке лучило ся в заливі Санториньскім. Серед наглого гуку та вибухів поломіни показав ся в тім заливі новий остров. До недавних часів не вірили люди тим описам старинних; не вірили, бо сумнівали ся чи може повстати остров у так таємничий спосіб. А се з двох причин: по перше, що сего півострова нині нема, бо він занурив ся знов під воду, а по друге, що не могли собі пояснити сего явища і тому сю вість вважали простою видумкою. Нині наука задивляє ся на сю річ инакше. Ми знаємо, що і в наших часах виринають під напором підземних сил природи острови, які скорше чи пізнійше зникають. І так в 1719 р. показав ся в азорский громаді знов остров, який перетревав 4 роки, а таких випадків подає наука богато. В 1831 р. виринув невеликий остров коло Сицилії. Тоді кожда держава хотіла его для себе загорнути. Сім держав заявило, що новий остров їм належить і кожда дала ему иньшу назву. Однак поприсе морські филі не сиділи бездільно та раз у раз підмивали остров. Їм здає ся не подобала ся людська захланність та ґрова війни, яка вскорі мала наступити із-за сего острова. Остров сімох імен по пятимісячнім житю запав ся під море.

Висота вульканічних стіжків залежить від сили вибуху. Чим більша була сила вибуху, тим висший висипала стіжок.

З другої сторони треба одначе взяти на увагу, що сама вульканічна сила, яка при першім вибуху будує стіжок, при другім може его висоту зменшити. Перед вибухом 1225 р. виносив стіжок Везува 1318 м.; по вибуху змалів до 1267 м. а знов по вибуху 1867 р. збільшила ся висота стіжка до 1424 м. Таких прикладів є богато. Очевидно, що висота вульканічних стіжків зменшає ся ще й з иньших причин, а головно через воздушні опади і то в досить скорім часі. Скорість такого нищеня залежить від материялу із якого висипаний вульканічний стіжок. Латерия легкий і незбитий забере вода скорше ніж збитий та спійний.

Що до розміщена вульканів то можна сказати, що опи всі коло моря.

Причину вибухів вульканів не знаємо пояснити цілком певно. Про се ріжні учені висказували й висказують більше чи менше зближені до правди здогади, які стоять у звязи із здогадами про се, як повстала земля і що є в нутрі землі. По здогаді Канта Ляпляса земля мала мала бути колись жаручим плином, який опісля пристигав та вбирав ся в щорав то грубшу кору. Той жаручий плин, який ще є в нутрі землі, зовемо магмою. Земська кора давить усе, що є під нею і то так що при тім творить ся багато ґазів. Отсі ґази находять час до часу дорогу для себе а цей викидають маґму на верха. Тою дорогою для ґазів і для маґми є вулькани. Они з'являють ся там, де в якоїсь причини ослаба кора земська і пропукла та через се зробила ся дуже глибока пропасть.

Кінчаючи опис вульканів, хочемо ще сказати про великий пожиток із вульканів. Може се здивує кождого, як вулкан може бути пожиточний? А між тим пожиток із них маємо. Як відомо, ростини виловлюють майже весь вугляний двокис із воздуха. Люди й звірі видихують сей двокис із себе, але значно менше, ніж ростини вглитають его і колись ростини мусіли би знекати з лиця землі, бо не стало би для них двокису вугля. При кождім вибуху вульканів добуває ся того ґазу так богато, що стане его на довгі роки. Так отже вулькани, хоч нищать житє в найблизшім сусідстві, ратують житє ростин взагалі, а через те і наше. Вкінци через них виходять багато ґазів із вугра землі, які моглиби трясти землею, або й розсадити її, як би не мали куди вийти на верх. Так само з кітла треба випускати по троха пару, щоби котел не тріс.

Повстане одного острова.

Коли в році 1904 мешканці Унмака (острови Алеутські, коло Аляшки) подали до Злучених Держав відомість, що недалеко „Боґуслави" виринув з моря новий остров, з початку задивлювано ся на сю справу досить скептично. Доперва в марцю 1907 оголошено рапорти, які зацікавили ґеольоґів і ґеографів. З кінцем мая приближила ся научна експедиція, вислана з Каліфорнії до островів Алеутських, щоб близше розслідити сей новоминувший з моря острівець. Однак завдяки вульканічним обявам не можна було приблизити ся до нього.

Доперва 5 го липня висіли перші люди на землю сього нового острова, „Нюайленд", а була се залога американського державного корабля „Perry". Однак і сим разом було неможливим вийти на димлячу і розжарену гору. Доперва 29 го липня амер. учений Роберт Dunn розслідив яко тако сей островець. Вода морська в околиці острова виказує дуже сильну домішку желіза і має барву помаранчеву. Коло самого берега острова температура виносить 92 степені в Фаренгайта. З каміня на острові безвпинно добувають ся густі клуби пари; однак се відбуває ся без найменчого гомону і усюди панує вічна, мертва тишина. Берег становлять камінні брили величини людської голови, барви пурпурово-червоної.

В місцях, де филї бють о камінь він сейчас зміняє барву на помаранчево-жовту. Дальше, від берега копичать ся камінні маси, творячи мури і горбки, які під ногами чоловіка подають ся і розсипають ся. І лиш з великим трудом, крок за кроком міг дослідник поступати в перед. Місцями мусів він на руках і ногах рачкувати через рухому, горячу цілину; руки і ноги покалічені, попарені від горячого каміня. Усюди страшні розколини в землі, що вдержують чоловіка; з них добувають ся труючі ґази і пари. Наконець по кількагодинних невисказаних трудах, по важким спинаню ся по розпаленім каміню, в обаві, що кождої хвилини може бухнути нова струя ростопленої ляви, добив ся Dunn на гору, майже під вершок, який лежить еще яких 15 метрів по над ним. Інструменти виказують височину 116 метрів, так що вершок острова може мати около 129 метрів височести. Але новий остров ні хвилину не остає в спокою. Підземні огні і пари то підносять то занурюють його, так що його вигляд що хвилини вмінює ся.

Коли в липни минувшого року один американський воєнний корабель перепливав в поблизу „нового острова", бачив як на ним повстала нова гора. В недовзі нова научна експедиція, яка продовжувала досліди Dunn-a спостерегла, що остров постепенно западає ся в море. Коли в середині місяця жовтня 1907 р. переплив тамтуди один корабель, побачив, що з острова лишило ся вже лиш кілька скал, а решта була вже під водою. Океан забрав назад свою власність і правдоподібно днесь нема вже з цілого острова і сліду. Воно відбуло ся зовсім так, як уже раз було в році 1883. Тоді то в тій самій околиці, серед могучих вульканічних обявів виринув остров ширини 1200 метрів а височини 250 м. Сей перший остров перетревав до 1891 р. в якім то році запав ся під воду.

— Подає ся до загальної відомости, що Славяньске Еміґрацийне Товариство (Slavonic Immigrant Society) перенесло свій офіс з 35 Broadway на 9 Old Slip, зараз коло стацйі елевайтру на Ганновер Сквер.

ВСТУПАЙТЕ ДО РУС. НАР. СОЮЗА.

Надіслане.

Одна причина чому наші краяни повинні голосувати на Републиканський Тикет.

Не одного задивує, чому еміґранти з Европи не ідуть до Лузіяни, Міссісіпі, або других полудневих стейтів, де есть богато плідної землї і добре підсоне. Причина тому есть та, що еміґрантам ідучим до декотрих демократичних полудневих стейтів, заборонено голосувати, если він не голосує на демократичний тикет.

Право в Міссісіпі говорить, що горожанин хотячий голосувати мусить розуміти конституцію стейту.

Щоб таке щось знати, то на се треба мудрого лоера, та звідки може про се все знати еміґрант Швед, або Поляк, або Угорщанин, або Італїянець?

Те саме есть і в Луізіяні, Алябамі, і других демократичних стейтах. Єсли они думають, що наші краяне не будуть голосувати на републиканський тикет, то питають ся їх про ріжні квестії, а відтак кажуть, що не відповіли належито і не позволяють їм голосувати.

Се есть одна з причин, чому наші краяни, котрі приходять сюда статись горожанами, вибирають Републиканські стейти, де можуть голосовати як їм ся подобае. Републиканська Партія дае рівні права для всіх ситизенів, чи они родились тут, чи за границею і в Стейтах, де Републиканська Партія мае більшість, віхто не боронить голосувати нашим краянам на котру партію ся їм подабае.

Кождий з наших краянів повинен проте голосувати на Тафта і Шермена кандидатів Републиканської Партії на Президента і заступника Президента Злучених Держав.

Від Редакції: Поміщаючи сей адвертайзмент редакція не бере на себе ані не вкладае на нікого жадних з'обовязань.

ЯК В РОСІЇ ПРОДАЮТЬ СЯ КНИЖКИ.

„Рада" приносить такий образок: В курску губерняльну книгарню заходить покупець. — Будь ласка отсю книжку. — А дозвіл від пана голови управи у вас є? — Дозвіл? Який дозвіл? — А такий дозвіл, що в нас ні одна книжка без листовного дозволу п. голови не продає ся. Покупець здивований, але єму книжка дуже потрібна, і він простує в ґуберньску земську управу за дозволом. Тут єго жде новий сюприз. — А прошенє ваше деж? — Яке прошенє? — А якже вам дозвіл без прошеня видати? Покупець знову здивований, пише прошенє. — А за відповідю заходьте затра. — Завтра? Чогож завтра? Я приїзший — менї треба їхати. — Се як собі хочете, а раніш завтрішнього дня дозвіл не буде зготовлений. Треба ваше прошенє записати у книгу, післати на доклад, по резолюції виготовить ся дозвіль потім знов записати у книгу. Покупець корить ся; приходить „завтра". Дозвіл готовий. Він в руках покупця. Біжить він з ним у книгарню. — Ось вам. Давайте книжку. — Почекайте, а гроші? — Ну, звичайно, гроші я вам дам. — Не те. Відобрали ви з каси земскої управи квіток, що ви внесли гроші за книгу? — З каси управи? — Не инакше. У нас такий порядок. Але менї треба їхати, — куди там ще я буду ходити по всяких касах? Відберіть гроші і самі внесете їх в касу. — Не можна. — Покупець плентає ся до каси, звідтіля в бухгальтерію, звідти знов до каси і в третє у книгарню, де єму після двох днів „мандрованя" продають нарешті потрібну книжку.

Чи не гарний порядок — як думаєте?....

Читайте!

На підставі ухвали Конвенції „Союза", кожде братство приналежне до „Союза", повинно мати отсї книжки:

1) Книжку членів (іменослов).

2) Книжку місячних вкладок.

3) Книжку касову і протоколову.

На сї книжки повинно кожде братство заслати 5 долярів до каси „Союза".

Книжки

які можна дістати в складі книжок „Свободи":

Америка	15 ц.
Ангил та пустельник і т. і.	15 ц.
Біблія велика	2 дол.
Борба кляс і чому робітники орґанізують ся	15 ц.
В Старім і Новім краю	25 ц.
Гріхи мілїонерів і т. п. С. 7.	15 ц.
Дещо з історії. православної місії в Америці	10 ц.
Дещо про зьвірята	30 ц.
Дві левади і т. п. С. 5.	15 ц.
Дорога любови, то Божа дорога. С. 6	15 ц.
Еміґрант	15 ц.
Жовнїр	10 ц.
Журавлї	10 ц.
Житє Ісуса Христа	1.50 дол.
Житє зарібки, орґанізації і т. п. в Злуч. Державах	15 ц.
Земельне питанє	15 ц.
Зуб за зуб	10 ц.
Історія Руси з образками	10 ц.
Капітал і праця	15 ц.
Книжка Рахункова	50 ц.
Казки про Жидів	15 цт.
Марія	10 ц.
Многострадальний народ, огляд історії україньского народу	20 ц.
Навернений Грішник	20 ц.
Народний рух австро-угорських Русинів	15 ц.
Новий Завіт	2 дол.
Образки і загадки	10 ц.
Оповідання	15 ц.
Оповід. про заздрих богів	10 ц.
Про відступників від рос. православія	10 ц.
Про нутро землї	25 ц.
Підземні скарби	25 ц.
Покуса	10 ц.
Псалтир	1 дол.
Релігійні віровання старинних народів	20 ц.
Розмова Поляка з Русином	10 ц
Смерть	10 ц.
Стародавні казки та оповідання	15 ц.
Степові люде	15 ц
Страйк	.20 ц.
Стріляй на смерть, робітнича драма	15 ц.
Товариска ворожка	15 ц.
Унія в Америці	20 ц.
Хто з чого жиє	15 ц.
Які то є люди на земли, з 20 образками	50 ц.
Як мужик ходив до царя правди шукати	15 ц.
Через кордон	15 ц.
Якої нам треба науки	5 ц
Руско-анґлїйский тлумач	60 ц
Польско-анґлїйский тлумач	60 ц
Коляди	15 ц

Молитвенники в красній оправі

Бог Надежда моя	2.50 дол.
Хліб Душі	2.50 „
Druh Duszi	1.50 „
Druh Duszi (в звич. опр.)	.75 ц.
Молитвенник малий	1.50 дол.
Вінець	1.50 „
Зборник	2.30 „

Також можна дістати:

Книжочки колєкторскі церковні	10 ц
Книжочки Братскі	10 ц.
Метрики хрещеня	3 ц.
Метрики шлюбні	3 ц.
Метрики смерти	3 ц.
Помяник померших душ	10 ц.

Пишіть на адресу:

Swoboda,
184 Hudson Str., New York, N. Y.